

Систем на индикатори за мониторинг и евалуација на Декадата на вклучување на Ромите во Република Македонија

Декември, 2013

Систем на индикатори за мониторинг и евалуација на Декадата на вклучување на Ромите во Република Македонија

Консултант: Љубинка Поповска Тошева

Овој извештај е подготвен благодарение на техничката поддршка од Програмата за развој на Обединетите нации (УНДП), како дел од проектот 'Регионална поддршка за подобрување на капацитетите за постигнување на реален напредок во вклучувањето на Ромите во општеството', финансиран од страна на Швајцарската агенција за развој и соработка (СДЦ). Главната цел на овој проект е да ги зајакне ромските заедници со цел да добијат подобар пристап до ефективни социјални услуги и можност за развој на бизниси.

Содржина

Содржина.....	2
Кратенки употребени во текстот	3
Листа на табели	5
1. Вовед	8
2. Мониторинг на Декадата на вклучување на Ромите	8
2.1. Терминолошко раздвојување на поимите мониторинг, евалуација, индикатор, цел.....	9
2.2. Дизајн на индикаторите.....	10
2.3. Собирање на податоци.....	11
2.4. Извори на податоци	11
2.5. Практични проблеми при користење на податоци од идентификуваните извори за потребите на ДВР за периодот 2005-2012 ..	12
2.6. Главни ризици за пресметка на стандардизирани индикаторите	13
2.7. Применети класификации за пресметка на индикатори што се однесуваат на лица	14
3. Листа на индикатори за М&Е на ДВР	17
3.1. Контексни индикатори	18
3.1.1 Дефиниција на индикаторите.....	18
3.1.2 Пресметани индикатори	21
3.2. Индикатори за образование	28
3.2.1 Дефиниции на индикаторите за образование	30
3.2.2 Пресметани индикатори	30
3.3. Индикатори за здравје и здравствена заштита	36
3.3.1 Дефиниција на индикаторите.....	37
3.3.2 Пресметани индикатори	38
3.4. Индикатори за домување и животни услови.....	41
3.4.1 Дефиниција на индикаторите.....	41
3.4.2 Пресметани индикатори	43
3.5. Индикатори за вработување (економска активност)	45
3.5.1 Основни концепти и дефиниции на индикаторите	47
3.5.2 Пресметани индикатори	48
3.6 Листа на препорачани индикатори на влијание за стратегијата за ДВР	51
4 Препораки за унапредување на изворите на податоци за пресметка на индикаторите за периодот од 2014-2020.....	52

Кратенки употребени во текстот

ABPM	Агенција за вработување на Република Македонија
APC	Анкета за работна сила
АПД	Анкета на потрошувачка на домаќинства
АПУЖ	Анкета за приходи и услови за живеење (SILC –Survey of Income and Living Conditions во ЕУ)
ДВР	Декада на вклучување на Ромите
ДЗС	Државен завод за статистика на Република Македонија
ЕВРОСТАТ	Статистички уред на земјите на Европската унија
ЕСЕ 2007	Истражување спроведено од страна на Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените во РМ во 2007 за здравјето на Ромите
ЕСП	Програм за поддршка на образованието на Ромите
ЕЦХИ	Здравствени индикатори на Европската унија
ИЈЗ	Институт за јавно здравје на Република Македонија
ИОО	Институт -Отворено општество
ИР2004	Регионални истражувања за Ромите спроведени од УНДП и
ИР2011	СБ за потребите на ДВР во 2004 и 2011 година
ИСЦЕД -97	Меѓународна класификација за образованието, верзија од 1997 година , (International Standard Classification of Education – ISCED)
M&E	Мониторинг и евалуација
МИКС	Мултииндикаторско кластерско истражување на УНИЦЕФ
МИКС3 и МИКС4	Мултииндикаторско кластерско истражувања на УНИЦЕФ, трет циклус на истражувањето спроведено 2005-2006 година и четврт циклус на истражувањето спроведено 2010 година
МТСП	Министерство за труд и социјални политики
МЗ	Министерство за здравство
МОН	Министерство за образование и наука
МОТ	Меѓународна организација на трудот (ИЛО)
МЛС	Министерство за локална самоуправа
МТВ	Министерство за транспорт и врски
МРЦ	Милениумски развојни цели
НАП	Национален акционен план
НТЕС	Национална номенклатура на територијалните единици за статистички потреби, според стандардите на ЕУ
Не-Роми	кратенка за мнозинско население, што живее во близината на Ромите , во рамки на регионалните УНДП истражувања за Ромите . Се користи во називи на колони и редови во табели
НТЕС3	Територијална единица за ниво на регион, според номенклатурата НТЕС
НВО	Невладина организација
ОЕЦД	Организација за економска соработка на развиените земји
ООН	Организација на Обединетите нации
ОДВСП	Одделение за Декадата на вклучување и стратегии на Ромите при МТСП
Попис 2002	Попис на население, домаќинства и станови во Македонија, 2002
РМ	Република Македонија
СБ	Светска Банка
СР	Стратегија на Ромите
СЗО	Светска здравствена организација
СИЛК	Анкета за приходи и услови на живеење , стандардизирана

	анкета од ЕУРОСТАТ, (SILC –Survey of Income and Living Conditions)
УНИЦЕФ	Детски фонд на Обединетите нации
УНЕСЦО	Агенција на ОН за образовна, научна и културна соработка
УНДП	Програма за развој на Обединетите нации
УРУОЗ	Управа за развој и унапредување на образованието на припадниците на заедниците, орган во состав на МОН
ФЗ	Фонд за здравствено осигурување

Листа на табели

	Ознака	Назив	стр	Индикатор
1	T-01	Приказ на класификацијата ИСЦЕД 97 и соодветните степени на образование во Република Македонија	17	
2	T-02	Приказ на територијалната класификација ТК1	17	
3	T-03	Листа на контексни индикатори	19	
4	T-04.1	Вкупно население според пописите на население по етничка припадност	22	C1
5	T-04.2	Вкупно население според Пописот на население од 2002, по изјаснување за етничка припадност, по општини и според број на попишани Роми Структура на домаќинства според број на членови	22	C1
6	T-04.3	Вкупно население според изјаснување по национална припадност по општини со најмалку 800 попишани Роми, Попис на население 2002	25	C1
7	T-05.1	Процена на население на 31 декември, структура по возрастни групи	25	C2
8	T-05.2:	Структура на Ромската популација по возрастни групи во истражувањата за Ромите во 2004 и 2011 година	25	C2
9	T-06.1	Стапки на старосни зависности на вкупното население во Република Македонија	26	C3
10	T-06.2	Стапки на старосни зависности кај Ромите	26	C3
11	T-06.3	Просечна возраст	26	C3
12	T-07.1	Основни демографски податоци: број на родени, умрени, умрени доенчиња, природен прираст во периодот 1998-2011 за вкупното население и Ромите	26	C4
13	T-07.2	Основни демографски податоци: број на родени, умрени, умрени доенчиња, природен прираст во периодот 2000-2011 за вкупното население и Ромите, индекси со база од 2000 година	27	C4
14	T-08.1	Структура на домаќинства според број на членови, (%)	27	C5
15	T-08.2	Просечен број на деца по домаќинство, просечен број на членови по домаќинство	28	C5
16	T-09	Расположливи средства според видови на приходи	28	C6
17	T-10	Употребени средства според намената на потрошувачката, по СОИСОП класификација	29	C7
18	T-11	Листа на индикатори за образование	30	
19	T-12.1	Лична перцепција за писменост кај ромската и неромската популација по пол и возрастни групи, (%)	32	ЕД1
20	T-12.2	Стапки на писменост на Ромите по пол и возрастни групи, (%)	32	ЕД1
21	T-13.1	Население на возраст 15 години и повеќе според највисокиот завршен степен на образование	32	ЕД2
22	T-13.2	Население на возраст 25-64 според највисокиот завршен степен на образование	33	ЕД2
23	T-15	Деца во предшколското образование, вкупно и Роми	33	ЕД4
24	T-16.1	Ученици во редовно основно образование, вкупно и Роми	33	ЕД5
25	T-16.2	Ученици Роми во редовно основно образование, според евиденциите на УРУОЗ	34	ЕД5
26	T-16.3	Запишани ученици Роми во прво одделение, според	34	ЕД5

		евиденциите на УРУОЗ		
27	T-17	Ученици кои завршиле редовно основно образование, вкупно и Роми	34	ЕД6
28	T-18.1	Ученици во средно образование, вкупно и Роми	35	ЕД7
29	T-18.2	T-18.2: Запишани ученици Роми во средно образование, според евиденциите на УРУОЗ	35	ЕД7
30	T-19	Ученици кои завршиле редовно средно образование, вкупно и Роми	35	ЕД8
31	T-25	Студенти, државјани на Република Македонија, вкупно и Роми	35	ЕД14
32	T-26	Дипломирани студенти, државјани на Република Македонија, вкупно и Роми	36	ЕД15
33	T-29.2	Наставници и други стручни соработници во основното образование, вкупно и Роми	36	ЕД18
34	T-31	Комјутерска писменост	37	ЕД20
35	T-32	Листа на индикатори од здравство	38	
36	T-33	Стапка на здравствено осигурување на Ромите	39	Н1
37	T-34	Пристап до здравствени услуги	39	Н2
38	T-35	Лично мислење за општата здравствена состојба, структура (%)	39	Н3
39	T-36	Преваленца од хронични заболувања,	40	Н4
40	T-37	Незадоволена потреба за медицински преглед или лекување	40	Н5
41	T-38.1	Смртност на доенчиња и на деца до 5 години	41	Н6
42	T-38.2	Стапка на смртност на доенчиња и деца до 5 години во 2005 година и во 2011 година, според службената статистика и истражувањата МИКС	41	Н6
43	T-39	Мала тежина при раѓање	41	Н7
44	T-40	Опфат на вакцинирани деца на возраст од 18-29 месеци, според картичките за вакцинација или здравствената евиденција	41	Н8
45	T-41	Листа на индикатори за домување и животни услови	42	
46	T-42	Лица од домаќинствата според мислењето за редовност на собирање на сметот, %	44	Н01
47	T-43	Лица од домаќинствата според мислењето за редовност на собирање на сметот	44	Н02
48	T-44:	Просечен број на соби по домаќинство	44	Н03
49	T-45	Население без достап до систем за водоснабдување	44	Н04
50	T-46	Население без туш или бања во внатрешноста на станот	45	Н05
51	T-47	Население со достап до електрична мрежа	45	Н06
52	T-48	Извори на енергија за греење и готвење	45	Н07
53	T-49	Структура на снабденоста на домаќинствата со трајни добра, (%)	45	Н08
54	T-50	Индекс на материјална обесправеност, (%)	46	Н09
55	T-51	Џиниев коефициент	46	Н10
56	T-52	Сооднос меѓу најбогатите 20% и најсиромашните 20%	46	Н11
57	T-53	Листа на индикатори за вработеност	47	
58	T-54.1	Структура на работоспособно население, вработени и невработени по пол и највисоко стекнато образование, (%)	49	ЕМ1

59	T-54.2	Структура на женско работоспособно население, вработени и невработени по пол и највисоко стекнато образование, (%)	49	EM1
60	T-54.3	Структура на машко работоспособно население, вработени и невработени по пол и највисоко стекнато образование, (%)	49	EM1
61	T-55	Стапки на активност, вработеност и невработеност по пол и возраст	50	EM2-EM4
62	T-56	Стапка на долгорочна невработеност и учество на долгорочната невработеност во вкупната невработеност	50	EM5
63	T-57	Стапка на самовработеност, (%)	51	EM6
64	T-58	Стапка и инциденца на неформалното вработување	51	EM7
65	T-59.1	Административна невработеност на Роми по пол и стручна квалификација и образование	51	EM8
66	T-59.2.	Структура на административната невработеност на Ромите по пол и стручна квалификација и образование, %	51	EM8

1. Вовед

„Декадата за вклучување на Ромите 2005-2015“ е експлицитен договор на девет влади на земји од Централна и Југоисточна Европа во 2003 година со цел да го забрза напредокот во подобрувањето на економскиот статус и социјалната инклузија на ромското население. Владите на Бугарија, Хрватска, Чешката Република, Унгарија, Македонија, Црна Гора, Романија, Србија и Словакија се обврзаа за:

- донесување на национални акциони планови (НАП) за поддршка на четири приоритетни области: образование, вработување, здравство и домување со обезбедување на доволно финансиски ресурси за овие области;
- координација меѓу министерства и други релевантни институции на јавната администрација во активностите околу НАП -ови;
- транспарентност и споделување на информациите во однос на Декадата меѓу владините институции и цивилниот сектор, обезбедувајќи расположиви дисагрегирани податоци според меѓународните стандарди за собирање и заштита на податоци;
- ефективно учество на Ромското цивилно општество во имплементација и мониторинг на НАП-и
- ефективен систем на мониторинг што ќе содржи начин за мерење на прогресот на НАП-ови на национално ниво
- Споделување на искуства меѓу земјите на Декадата при имплементација на НАП-ови

2. Мониторинг на Декадата на вклучување на Ромите

Мониторингот на секој проект е поврзан со дефинирање на адекватен систем на индикатори¹ и нивно пратење врз основа на релевантни извори на податоци.

Еден од основните проблеми со кој се судира Декадата и воспоставувањето на систем за М&Е, е недоволното постоење на дисагрегирани податоци по етничка припадност, особено во службениот статистички систем. Како причини за оскудните податоците за Ромите, според искуствата од различни земји, се²:

1. „погрешната перцепција дека законите за заштита на личните податоци забрануваат собирање на етнички податоци;
2. неуспехот да се разбере стратегиската важност на етничкиот мониторинг за борбата против дискриминацијата;
3. стравот дека статистичките податоци за етничките заедници можат да се злоупотребат за да им се нанесе штета на интервјуираните;
4. недостигот од политичка волја на владите да изготват програми за интеграција на Ромите, недостигот од визија за вистинска реформа, која ќе се базира на квантитативните проценки на потребите и на подготвеноста за распределба на адекватни ресурси;
5. стравот на владите дека можат да се посрамотат, доколку статистичките податоци откријат непријатни аспекти во нивните општества;

¹ Од аспект на литературниот македонски јазик би требало да се употребува терминот показател, но тој не е вообичаен во широката јавност, стручната и науча литература и во документот е задржан терминот индикатор.

² Д. Петрова, (2004) „Етнички статистички податоци“, Правата на Ромите: Квартален магазин на Европскиот центар за правата на Ромите, издание 2, 2004 година, стр. 5.

6. методолошката проблематичност на самото прашање: кој треба да се смета за „Ром“, оние кои ја декларираат својата ромска етничка припадност или многу поголема група која се дефинира преку надворешно припишување на припадноста;
7. методолошката проблематичност при справувањето со одбивањето на „Ромите“ да ја „признаат“ својата етничка припадност – одбивање кое во голема мера варира во просторот и во под-етничкиот идентитет“.

2.1. Терминолошко раздвојување на поимите мониторинг, евалуација, индикатор, цел

Постојат многу можни дефиниции на овие термини, но за М&Е на Декадата на вклучувањето на Ромите ќе бидат користени следниве термини:

1. **мониторинг**, генерално дефинирано, е постојана функција со цел да се обезбедат индикации за менаџментот и другите главни учесници дали имплементацијата на проектот е според претходно дефинираните планови или се потребни неопходни прилагодувања при имплементација;
2. **евалуација** е периодично оценување на релевантноста, перформансите, ефикасноста и влијанијата на програмата во однос на поставените цели, особено по одредени интервенции и активности. Евалуацијата може често (но не и секогаш) да се спроведува со асистенција на надворешни оценувачи, кои понекогаш се бираат од редот на оние што се одговорни и за имплементацијата;
3. **цел** – е тоа што се сака да се постигне во проектот и често се изразува и со нетехнички, квалитативни термини, како на пример поголема стапка на вклучување во образованието, или намалување на сиромаштијата и сл.
4. **индикатор** може да се сметат за одредена евиденција на состојбите, односно променлива што се користи да се измери прогресот кон целите. Може да е квантитативен или квалитативен.
5. **дострели (targets)** е квантифицирано ниво (вредност) на индикаторот што треба да се достигне во одредена временска рамка од проектот

Системот на мониторингот ги прати индикаторите и временски и просторно за да се донесат заклучоци за промените што се резултат на проектот. Во проектот Декада на вклучувањето на Ромите индикаторите ќе се класифицираат од аспект на мониторинг на процесите и на резултатите .

Индикаторите на мониторирање на процесите ќе се класифицираат како влезни и излезни индикатори. Индикаторите на мониторирање на резултатите ќе се класифицираат како последични (outcomes) индикатори и индикатори на влијание (impact indicators).

Влезни (input) индикатори - ги мерат услугите и добрата на обезбедените ресурси. Обично се квантифицирани и се однесуваат за одреден временски период и најчесто се користат од страна на менаџерите задолжени за имплементација на одредена задача. Пр.висина на обезбедени средства за одредена активност, број на невработени лица учесници на некоја обука и сл.

Излезни (output) индикатори - го мерат нивото на достапност на јавните услуги, користењето на сервисите и нивото на задоволството на корисниците по завршувањето на одредени активности.

Последични (outcomes) индикатори го мерат нивото на достапност на јавните услуги, користењето на сервисите и нивото на задоволството на корисниците по завршување на проектот.

Индикатори на влијание (impact indicators) за мерење на крајните ефекти на акциите на интервенции во клучните димензии на благосостојбата на поединците. Често дејството на овие ефекти е и продолжено и по завршувањето на проектот и обезбедува мерење на одржливоста на проектот.

2.2. Дизајн на индикаторите³

Индикаторите што се избрани за M&E на ДВР го следат принципот на дефинирање –**СМАРТ**:

1. **специфичност** – индикаторите треба да се јасно и прецизно дефинирани во однос на нивните цели (тоа што го индицираат)
2. **мерливост** – објектите на мерење на индикаторите можат да се обсервираат и измерат
3. **акциона-ориентираност**-индикаторите се однесуваат на одредени акции
4. **реалистичност** – при дефинирањето на индикаторите се земаат во предвид изворите на податоци (достапноста)
5. **временост (timed)** – индикаторите се така дизајнирани да можат да ги пратат промените во текот на временски периоди

При дефинирањето на индикаторите за Декадата на Ромите се водеше сметка да се задоволат и следниве услови :

- **поврзаност со целите на активностите** - индикаторите треба да ги мерат различните видови на социјална инклузија во НАП-ови;
- **користење на меѓународни стандарди** - колку што е можно повеќе да се користат веќе постоечките дефинирани социо-економски индикатори на ОН, ЕУРОСТАТ, МОТ, СЗО, УНИЦЕФ, УНЕСКО, ОЕЦД, СБ што ќе овозможи временска споредливост на податоците, споредливост и меѓу различните земји учеснички на Декадата на вклучување на Ромите и пошироко за помали трошоци;
- **временска споредливост** – обезбедување на временска споредливост на податоците меѓу различните земји учеснички на Декадата на Ромите;
- **дизагрегација** на податоците за пресметка на индикаторите на ниво на Република Македонија да е можна за :
 - i. ромската и неромската популација
 - ii. мажи и жени
 - iii. различни возрастни групи
 - iv. различни степени на образование
 - v. различни територијални нивоа (Република Македонија, региони- НТЕС3, општини, градови и сл)за да се прати полесно ефикасноста на примената на различни мерки и политики;
- **бројност на индикаторите** – помал број на внимателно избрани индикатори често обезбедува покорисни информации, отколку опширна листа на индикатори;

³ “Quantitative Indicators for the Decade of Roma Inclusion progress monitoring – Review of the existing experience and possible approaches” – Working meetings with the members of the Decade implementation bodies in Decade countries, Belgrade, 29th October 2007

- балансирање меѓу мониторингот на процесите и резултатите – селектираните индикатори не треба да се само влезни или излезни, туку и последични и индикатори на влијание;
- квантитативни, но и квалитативни индикатори - за Декадата на Ромите важни се и квалитативните индикатори што го мерат задоволството од одредени услуги или промени⁴;
- следење и ревидирање – листата на селектираните индикатори да се разгледува еднаш годишно и по потреба да се ревидира;
- учество на Ромите – Ромите се вклучени во изборот, примената, анализата и ревизијата на индикаторите

2.3. Собирање на податоци

Процесот на селекција на индикаторите мора да ги има во предвид и можностите за собирање на податоци потребни за нивна пресметка. За избраните индикатори мора да постои прирачник (упатство-водич) за собирање на податоците и пресметка на истите. При собирањето на податоци треба да се води сметка за следниве аспекти:

- избор на методот за собирање - собирањето на податоците треба да е на таков начин да ја максимизира корисноста на податоците за вложените трошоци. Ќе се посвети внимание и на податоците што се собираат со техниките на фокусни групи и анкети (контекстуални квалитативни и квантитативни податоци);
- конзистентност – техниките на собирање на податоци треба да се униформни за да податоците се споредливи географски и временски;
- редовност во собирањето на податоци -индикаторите го мерат развојот на појавите за одреден период, па потребно е податоците да се собираат и ажурираат барем еднаш годишно или со еднаква периодичност;
- дисагрегација на податоците - секогаш кога е можно податоците да се дисагрегираат по променливите важни за социјалната ексклузија како пол, возраст, територија, бездомност, сиромаштија и сл.;
- скали на мерење - поради високите трошоци за собирање на податоците, податоците од целните пилоти и истражувања често ќе се пресметуваат како средни вредности од собраните податоци, без дополнителни процедури на пондерирање и прилагодување;
- заштита на податоците –, особено е важно да се заштитат податоците и да се зачува приватноста на податоците имајќи ја во предвид ранливоста и честата сегрегација на Ромите;
- дисеминација на податоците податоците за пресметки на индикаторите треба да се во достапна форма и лесно употребливи. Релевантните институции што обезбедуваат податоци за НАП-ите треба да развијат бази на податоци, по можност на заеднички темплејт што ќе биде користен за Декадата на Ромите.

2.4. Извори на податоци

За потребите на М&Е на ДВР во Република Македонија ќе се комбинираат податоци од различни извори.

Според местото на создавање на податоци тоа се:

⁴ Квалитативните индикатори потешко се продуцираат поради концепциски причини, како на пример селекција на пригодни мери и скали на мерење за квалитативните феномени и технички причини (каде да се најдат податоци што одговараат на целта)

1. Службениот систем на Државата:
 - службениот статистички систем и
 - административните регистри и евиденции
2. Анкети и проекти од разни меѓународни организации (УНДП, УНИЦЕФ, СБ, СЗО и други)
3. Анкети од НВО за ромската популација
4. Податоци од заедниците

Анализата на достапните податоци, потребни за пресметки на индикаторите за М&Е за Декадата на Ромите во Република Македонија, покажа дека главни извори на податоци се:

1. Од статистичкиот информационален систем што го подржува ДЗС:
 - податоци од пописите на население (1994 и 2002, идниот по 2011);
 - редовните континуирани годишни статистички анкети: Анкетата за работна сила – АРС, Анкетата за потрошувача на домаќинства-АПД и Анкетата за приходите и условите на живеење - АПУЖ ;
 - редовните годишни статистички истражувања од областа на демографската статистика (родени, умрени, склучени бракови, разведени бракови, миграци, проценки на население) и образованието ;
2. Од статистичкиот информационален систем што го подржува АВРМ:
 - евиденции на невработените и вработените;
 - анкети спроведени од страна на агенцијата за вработување;
3. Од статистичкиот информационален систем што го подржува ИЈЗ
 - разни анкети во кои како променлива се појавува и етничката припадност (пр. Анкета за стилот на живеење на населението , Ризични групи за ХИВ/СИДА и сл.)
 - редовни годишни истражувања
4. Анкети од меѓународните организации
 - Регионалните анкетата за Ромите на УНДП во 2004 и 2011⁵
 - Мултикластерските анкетите МИЦС на УНИЦЕФ од 2005 и 2011⁶
5. Податоци од заедниците
 - Анкети од НВО за ромската популација
 - Разни евиденции од заедниците
6. Административни извори на податоци
 - Административни евиденции и регистри на население
 - Посебни евиденции на Министерството за образование и Министерството здравството

2.5 Практични проблеми при користење на податоци од идентификуваните извори за потребите на ДВР за периодот 2005-2012

При конкретната пресметка на индикаторите се воочија повеќе практични проблеми, како на пример:

⁵ Види истражување-анкета за ранливите групи на УНДП во 2005, <http://vulnerability.undp.sk/>

⁶ Види мултикластерски истражувања-анкета, на УНИЦЕФ, <http://www.unicef.org.mk>

1. Идентификуваните извори во точка 2.4 не секогаш го имаат податокот за Ромите, иако е најавен дека треба да се собира;
2. Ако постои податок за вкупен број на Роми, ретко се дисагрегира по пол, а никогаш и по пол и возрасни групи , или пол и завршено образование (како на пример податоци од пописите на население, или статистиките на родени, умрени и образование)
3. Податокот се собира, но не се објавува, со објаснување дека тоа е во спротивност со Законот на заштита на личните податоци;
4. Неспоредливост на податоци за иста карактеристика која се собира во различни извори заради различни методологии на собирање на податоци . Пр. АРС и регионалните истражувања за Ромите на УНДП- ИР. АРС е континуирана годишна анкета, чии податоци се собираат во 52 подпримерока во 52 недели од годината и податоците се оценки за годишен просек. Во ИР се собираат податоци само во една недела, најчесто мај , и е од типот на анкети што дава оценки само за тој период за кој се собираат податоците. Неспоредливоста се појавува и заради дизајнот на примерокот. Пр. Анкетите што ги спроведува ДЗС и МИКС на УНИЦЕФ се со случајни, веројатносни примероци во кои се пресметува и примерочната грешка и со тоа е определена статистичката сигурност на податокот. Останатите анкети се одредени комбинации на веројатносен, намерен и квота примерок и на тој начин не може точно да се определи примерочната грешка , а со тоа и сигурноста на податокот. Анкетите на ДЗС и МИКС на УНИЦЕФ се со пондерирани податоци, а во останати анкети, структурите на карактеристиките се прикажани без пондерирање со директна обработка на примерокот.
5. Не можност да се искористат посоефицицирани методи на споредба на податоци од различни извори поради различните методологии на собирање на податоци (пр. различни статистички тестови)
6. Мал број на индикатори што можат да се пресметаат во стандардизирана форма . Главна причина за ова е немање на податок на бројот на Ромите, кој влегува како именител во формулите за пресметка на индикаторите (види 2.6)

2.6 Главни ризици за пресметка на стандардизирани индикаторите

Најсериозен ризик за пресметките и постигнувањето на стандардизирани и квалитетни индикатори, што се однесуваат за лица, е недостатокот на податоци за вкупното население и бројот на Ромите.

Индикаторите, што се однесуваат на лица се стандардизираат ако се претставени во вид на стапки - појавување на некоја карактеристика на 100, 1000, па дури и 100 000 лица. На тој начин стандардизирани индикатори овозможуваат да се споредуваат карактеристиките во различни домени за анализа, како на пр. национално ниво/ Роми /Не-Роми, локално ниво, меѓународно или во различни временски периоди, родов пристап, нивоа на образование и сл.

За да се направи стандардизација на индикаторите, потребно е да се располага минимум со податоци за вкупното население и бројот на Ромите. Тие податоци влегуваат како именители во количниците на формулите за пресметка на стапки.

Последниот податок за вкупно население од пописите е од Пописот на население во 2002 година. Преку публикациите на ДЗС и неговата веб страница www.stat.gov.mk

се пристапува кон податоците по етничка припадност и пол. Но, за подетални анализи и пресметки на стапки што се однесуваат на специфични возрасни групи (млади, стари, деца и сл.) потребни се подетални податоци по возраст и пол. Тоа е многу потенцирано во медицинската статистика, во епидемиологијата, каде барањата за стандардизација на стапките како на пример: инциденца, преваленса, стапки на смртност се многу строги, бидејќи пресметаните индикатори се многу осетливи на старосната структура, па промена и од еден процент може да е алармантен.

ДЗС прави редовна годишна проценка на вкупното население на средина и на крајот од годината по пол, општини и петогодишни старосни групи и се објавува на средината на следната година. Во меѓупописните периоди не се прават проценки за некои подгрупи на население, па така нема ни проценки на Ромите или било кои други ранливи социјални групи. Административните евиденции на население, сеуште не се со задоволителен квалитет, поради тешкото следење на податоците за надворешни миграции. Непотполниот административен опфат на миграциите е проблем и за ДЗС во изработката на проценките на население.

Некои невладини организации и ОБСЕ правеа проценки на Ромите, но не се доволно познати применетите методологиите и усогласеноста со статистичките стандарди, па проценетиот број на Ромите се движи во ранг од 50 000- 135 000 лица.

Во пракса, постојат обиди за ублажување на овој недостаток на податоци за пресметка на стапки со користење на податоци од истражувања на база на примерок. Така на пример се користат непондерираните податоци од истражувањата на УНДП за Ромите од 2004 и 2011, или пондерираните податоци од истражувањата МИЦС од 2005 и 2010, спроведени од УНИЦЕФ.

Различните методологии, дизајни на примерок, намерни избори на подрачја со Роми во различните истражувања го усложнуваат проблемот со споредливост на податоци, дури кога се работи и за истражувања што се спроведени во близок временски период (како на пр. податокот за писменост во МИЦС 2010 и УНДП 2011).

Поради тоа споредувањето на податоци треба да се работи многу внимателно. Директно можат да се споредуваат податоци, што се продуцирани со исти методологии. Во случаите кога не е тоа така, се работи повеќе за визуелно соочување на податоци од различни извори, собрани и презентирани на едно место. Разликите може да укажуваат на постоење на разлики во реалните популации, но не можат да се потврдат со статистичките методи на пресметки.

Но и презентирањето на податоците на едно место од различни извори е добар начин да се покаже колку е ургентна ситуацијата да се подобрат изворите на податоци за пресметка на индикаторите за Декадата за вклучување на Ромите.

2.7 Применети класификации за пресметка на индикатори што се однесуваат на лица

За анализата на социјалната инклузија на Ромите особено е важно прикажувањето на податоците по пол, возраст и образование. При тоа се користат стандарните

социо-демографски класификации на УНСТАТ⁷ и ЕВРОСТАТ⁸, или се почитуваат принципите на воспоставување на статистички класификации, доколку се прави класифицирање за посебни потреби.

Етничка припадност : Се користи класификацијата: 0- Вкупно, 1 – Ром, 2 – Сите останати неизјаснети како Роми. Ова е најважна класификација за проектот за определување на индикаторите за ДВР. Користена во комбинација со други класификации овозможува податоците да се прикажат во различни домени, односно да се истакнат различни димензии од интерес. Пр –родов пристап, прикажување по посебни возрастни групи, економски статус и сл. Определувањето на етничката припадност е со самоизјаснување на лицата.

Во истражувањата за Ромите на УНДП се користи класификацијата: 1-Ром и 2-Не-Ром, при што модалитетот 2 се користи за анкетирани лица во непосредна близина на ромските населби, каде живее мнозинско неромско население. Значи модалитетот 2 не се однесува за сите останати анкетирани што не се изјасниле како Роми.

Пол: Се користи вообичаената класификација: 1 – мажи, 2-жени. Прикажувањето на податоците по пол е важно за да се пратат и анализираат разликите меѓу мажите и жените во образованието, економските активности и политичкото дејствување, а кои се особено истакнати кај Ромите.

Возрастта (старост) е важен параметар за водење на различни национални програми и политики.

Под поимот **возраст** се смета бројот на навршени години при последниот роденден во време на анкетањето или референтната временска точка за анализа на податоците.

Нема универзален стандард за класификациите за возраст и обично се' е според потребите. Во следењето на ДВР и Стратегијата за Ромите (СР) практично е да се следат и едногодишните старосни групи до 19 години и класификацијата по петогодишта за повисоките возрасти. За следењето на економската активност ќе се користат класификациите: 15-24, 25-49, 50-64, 65+, или 15-24, 25-54, 55-64, 64+ . Во образованието ќе се користи класификацијата 0-5, 0-2, 3-5, 6-14, 15-18, 19-23 и сл.

Во областа на образованието често се користат и термините на почетна возраст, возраст на завршување одреден степен на образование, возраст за дипломирање, законска возраст за посетување на одреден степен на образование и сл.

Образование⁹

Во образовниот систем во Република Македонија за потребите на прибирање, средување и претставување на споредливи показатели и статистички податоци како

⁷ UNSTAT (1989) "Handbook on Social Indicators" Studies in Methods, Series F-49E, http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/SeriesF_49E.pdf, пристапено на 01.11.2013

⁸ EUROSTAT (2007), "Task Force on Core Social Variables"; Methodologies and working papers, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-07-006/EN/KS-RA-07-006-EN.PDF, пристапено на 01.11.2013

⁹ ДЗС (2008) „Меѓународната стандардна класификација на образованието“ <http://www.stat.gov.mk/KlasifikaciiNomenklaturi/ISCED97.pdf>, пристапено 15 ноември 2013

на државно така и на меѓународно ниво се користи „Меѓународната стандардна класификација за образование“ од 1997 – ИСЦЕД-97 (International Standard Classification of Education), препорачана од УНЕСКО. Класификацијата ИСЦЕД-97 е пропишана за национален стандард¹⁰ од 2002 година. Таа ги опфаќа сите видови на организирани и континуирани типови на образование на деца, адолесценти и возрасни, вклучувајќи ги и оние со специјални потреби, без оглед на институцијата што го обезбедува образованието и без оглед на тоа во која форма се обезбедуваат. Класификацијата се користи и за дефинирање на степените и областите во образованието.

T-01. Приказ на класификацијата ИСЦЕД 97 и соодветните степени на образование во Република Македонија

Степен на ИСЦЕД	Назив ИСЦЕД	Степен на образование во РМ
ИСЦЕД -0	Предучилишно образование	Предучилишно воспитание и образование, возраст 3-5, времетраење 3 години
ИСЦЕД -1	Основно образование прва фаза	Основно образование прва фаза од I - IV одделение до 2007 год, односно I - V одделение од 2007
ИСЦЕД -2	Нижо ниво на средно образование	Основно образование втора фаза од V-VIII одделение до 2007 год, односно VI-IX одделение од 2007
ИСЦЕД -3	Повисоко средно образование	Средно образование
ИСЦЕД -5	Терцијално образование	Више образование, високо образование, специјалист и магистер
ИСЦЕД -6	Докторат	Докторат

Територијални класификации

Како територијално ниво за прикажување (дисиминација) на резултатите се препорачува следнава територијална класификација ТК1, врз основа на податоците за попишани Роми во Пописот на население, домаќинства и станови од 2002:

T-02: Приказ на територијалната класификација ТК1

шифра	опис на класата
0	Република Македонија
1	Скопје – вкупно 10 општини: Аеродром, Бутел, Гази Баба, Ѓорче Петров, Карпош, Кисела Вода, Сарај, Центар, Чаир, Шуто Оризари; со вкупно 43.6% од Ромите. Само во општината Шуто Оризари е попишано 24.8% од вкупното ромско население

¹⁰ Одлука за сведување на системот на податоците од образованието во Република Македонија со Меѓународната стандардна класификација на образованието -ISCED 97, “Службен весник на РМ” бр.33/2002

2	<u>Општини што во Пописот на население 2002 имале попишано најмалку по 800 лица ромско население во вкупното население</u> (вкупно 11 општини: Прилеп, Куманово, Битола, Тетово, Гостивар, Штип, Кочани, Кичево, Веница, Дебар и Велес; со вкупно 46% од попишаните Роми)
3	<u>Останати општини во кои е попишан бар по еден Ром</u> , со вкупно 10.4 % од вкупното ромското население. (вкупно 43 општини, а од нив 17 се со помалку од 20 попишани Роми)
4	<u>Општини во кои не се појавува ромско население</u> . Такви се вкупно 20 општини.

За потребите на средување на податоците и анализа ќе се применуваат и други класификации. На пр. општини со над 270 попишани лица Роми во Пописот 2002, а кои опфаќаат 97% од бројот на вкупно попишани Роми.

Урбаност – градско/останато подрачје

За Република Македонија Ромите главно живеат во градовите, па ретко се прикажуваат податоците според урбаност.

Статистички региони - НТЕСЗ ¹¹.

Статистичките региони се трето ниво во националната „Номенклатура на територијални единици за статистика“ - НТЕС. Номенклатурата е заснована на територијалната организација на локалната самоуправа во Република Македонија и на класификацијата на Европската унија Nomenclature of Territorial Units for Statistics - NUTS. Поради тешкотиите во обезбедувањето на подетални податоци за Ромите, засега класификацијата НТЕС се користи многу ретко.

3. Листа на индикатори за М&Е на ДВР

Листата на индикатори е формирана според СМАРТ принципот, општите услови за избор на индикатори, принципи за собирање на податоци што се применливи за Република Македонија и расположивите извори на податоци во Република Македонија.

Листата се состои од 5 дела :

- општ дел, контексни индикатори, потребни како заднина за останатите делови;
- посебни четири дела што ги опфаќаат индикаторите од областите на образование, здравство, домување и вработување.

Листата на индикатори е потребно да се ажурира и ревидира барем еднаш годишно, по потреба да се вклучуваат и нови индикатори и области, како на пример областа култура од 2014 година со соодветни индикатори.

Во документот е презентирана листа на индикатори по области, нивни куси дефиниции и расположиви податоци, често и од различни извори. Во посебен документ – **Прирачник за пресметка на индикаторите**, ќе биде детално опишан секој индикатор според следнава шема:

- назив на индикаторот
- дефиниција
- потребни податоци
- ниво на агрегираност
- место на достапност

¹¹ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 158 од 28.12.2007

- пристапност и ограничувања
- реалност на податоците (мислење на експертот)
- сугериран пристап во случај на недостапност на податоците
- упатство за пресметка на индикаторот
- коментари и ограничувања .

Прирачникот ќе биде главно наменет за одделението на Декадата на вклучување на Ромите при МТСП, кое ќе треба да го одржува системот на индикатори за М&Е на ДВР.

Листата на индикатори треба да е составен дел на информациониот систем за Декадата на вклучување на Ромите, што треба да се вклучи како приоритетна идна активност за развојот на М&Е на ДВР. За полесно пратење и транспарентност индикаторите треба да се организираат како електронска база со WEB презентации.

3.1 Контексни индикатори

Општиот дел, контексните индикатори се заднина за индикаторите од другите подрачја. Тие треба да го олеснат интерпретирањето на индикаторите во останатите подрачја, а податоците за население да помогнат во стандардизација на индикаторите во вид на стапки. Предложената листа на контексни индикатори е:

Т-03: Листа на контексни индикатори

	Ознака	Назив	Извор
1	C1	Вкупно население според пописите на население по етничка припадност	ДЗС
2	C2	Проценка на вкупното население на крајот од годината	ДЗС
3	C3	Стапки на старосни зависности	ДЗС, ИР2004, ИР2011
4	C4	Основни демографски податоци: број на живородени, умрени, умрени доенчиња, природен прираст	ДЗС
5	C5	Структура на домаќинства според број на членови	ДЗС, ИР2004, ИР2011
6	C6	Расположливи средства според видови на приходи	ДЗС, ИР2004, ИР2011
6	C7	Употребени средства според намената на потрошувачката, по СОICOP класификација	ДЗС, ИР2004, ИР2011

3.1.1 Дефиниција на индикаторите

Дефинициите на индикаторите најчесто се преземаат од методолошките објаснувања во печатените публикации и на ВЕБ страницата на ДЗС.

Индикатор С1 - Вкупно население според пописите на население по етничка припадност

Вкупното население е изведена категорија од попишаното население и одговара на терминот постојано-резидентно население. Ова е најважна категорија од попишаното население од аспект на водење на политики, планирање на национални и локалните потреби, согледување на тековни состојби во Земјата и меѓународна споредливост.

Во согласност со Законот за Попис на населението, домаќинствата и становите во Република Македонија во 2002 година¹² и методологијата за подготовка и

¹² Законот за Попис на населението, домаќинствата и становите во Република Македонија , 2002 година -„Службен весник на Република Македонија“ бр 16/2001 и измените и дополнувањата на овој Закон објавени во „Службен весник на Република Македонија“ бр.37/2001, 70/2001 и 43/2002

спроведување на Пописот на население, домаќинства и станови во Македонија, категоријата вкупно население ја сочинуваат следниве единици на Пописот:

- Лицата кои имаат место на вообичаено живеење во Република Македонија, без оглед дали во моментот на Пописот се наоѓаат во местото на живеење или во друго место во Република Македонија;
- Странци кои имаат одобрение за престој во Република Македонија и се привремено присутни во Република Македонија најмалку 12 месеци (една година), но со место на вообичаено живеење надвор од Република Македонија;
- Лицата кои имаат место на вообичаено живеење во Република Македонија, а во времето на Пописот, но најдолго до 12 месеци (една година) пред неговото спроведување, се наоѓаат на работа во странство, како и членовите на нивните домаќинства;
- Лицата кои имаат место на вообичаено живеење во Република Македонија, а кои во времето на Пописот се на работа во дипломатско-конзуларни претставништва на Република Македонија во странство, Обединетите нации и нејзините организации, претставништвата или претставници на Стопанската комора во странство, деловни единици во странство, војни претставници на Армијата на Република Македонија во странство и граѓаните кои се ангажирани врз основа на меѓународна, техничка и друга соработка, школување, како и членовите на домаќинствата кои со наведените лица привремено престојуваат во странство;
- Лицата кои имаат место на вообичаено живеење во Република Македонија, а кои не ги поседуваат документите од член 39 точка 1 од Законот за Попис, доколку ги презентираат документите утврдени во член 39 точка 3 од Законот за Попис

Индикатор С2 – Процена на население на 31 декември, структура по возрастни групи¹³

ДЗС редовно изработува процени на население за меѓупописниот период за крајот и средината на годината по пол, возраст, општини и НТЕС3 региони.

Изработката на процените на населението на крајот од годината во меѓупописниот период се врши на таков начин што на податоците за населението, според полот и календарската година на раѓање на почетокот од годината (крајот од претходната година) се додаваат податоците за живородените деца според полот во текот на годината, се одземаат податоците за умрените лица во текот на годината, според полот и календарската година на раѓање и се додава миграциското салдо за таа година, според полот и календарската година на раѓање. По ова се врши трансформација на календарската година на раѓање во навршени години на возраст, со што постапката за изготвување на процените на крајот од годината завршува.

Процените на населението на средината на годината, всушност, претставуваат аритметичка средина од податоците од крајот на претходната година и крајот на годината за која се прави проценката.

Индикатор С3 – Стапки на возрастна зависност¹⁴

Стапките на возрастна зависност се мерки за возрастната структура на населението. Се пресметуваат како различни односи меѓу возрастните групи на население: млади (0-14), работоспособно население (15-64) и старо население на возраст 65+.

Покажува одржливост на „зависното“ население, односно младите и старите, од работоспособното население.

¹³ За детална дефиниција види публикација под број 2.4.13.13:ДЗС.(2013), „Процени на населението на 30.06.2012 и 31.12.2012 според полот и возраста, по општини и по статистички региони : (НТЕС 3-2007 година)“, стр 6-7.

¹⁴ Статистички речник на ОЕЦД, <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=7325>, пристапено 3.12.2013

Индикатор С4 – Основни демографски податоци: број на живородени, умрени, умрени доенчиња, природен прираст¹⁵

Живородено дете е секое дете кое после раѓањето, дури и за најкратко време, покажува знаци на живот (дише, односно му работи срцето), без разлика на траењето на бременоста на мајката. Ако детето набрзо по раѓањето умрело, тогаш прво е регистрирано како живородено, а потоа како умрено.

Мртвородено дете е она дете кое е родено, односно извадено од телото на мајката без никакви знаци на живот, односно ако не дишело ниту покажувало некој друг знак на живот како што е чукање на срцето или движење на мускулите, а носено е 28 недели и повеќе (приближно 7 месеци).

Умрено лице е секое живородено лице кај кое настапил траен престанок на сите витални функции.

Умрено доенче се смета она дете коешто умрело пред да ја наврши првата година од животот.

Природен прираст на населението - разлика меѓу бројот на живородените деца и бројот на умрените лица за определен временски период.

Индикатор С5 – Структура на домаќинства според број на членови

Домаќинство е секоја семејна или друга заедница на лица што ќе изјават дека живеат заедно и заеднички ги трошат своите приходи за намирување на основните животни потреби (домување, исхрана и др.), без оглед на тоа дали сите членови постојано се наоѓаат во местото каде што е населено домаќинството или некој од нив определено време претстојуваат во друго населено место, односно странска држава заради работа, школување или од други причини, при што престојот во странската држава не е подолг од 1 година.

Домаќинствата според бројот на членови се класифицираат на: самечки-едночлени, двочлени, трочлени итн.

Индикатор С6 – Расположливи средства на домаќинствата според видови на приходи

Расположливи средства на домаќинството ги опфаќаат паричните средства со кои располага домаќинството, вредноста на производите од сопствено производство употребени за лична потрошувачка (натурална потрошувачка) и вредноста на потрошувачките кредити и заеми подигнати и реализирани во извештајниот период. .

Во анкетата за потрошувачка на домаќинствата (АПД) на ДЗС, податоците се однесуваат за расположливите средства според изворите во тековната година, а во регионалните истражувања за Ромите на УНДП, податоците се однесуваат само за претходниот месец пред анкетањето.

Индикатор С5 – Употребени средства на домаќинствата според намената на потрошувачката, по СОICOP класификација

¹⁵ <http://www.stat.gov.mk/OblastOpsto.aspx?id=2>, пристапено 3.12.2013 и методолошки објаснувања во публикации за природно движење, пр. ДЗС(2013), „Природно движење на населението, 2012“, стр 7, <http://www.stat.gov.mk/PrikaziPoslednaPublikacija.aspx?id=10>, пристапено 3.12.2013

Употребените средства на домаќинството ги претставуваат паричните издатоци за набавка на производи и услуги за лична потрошувачка, вредноста на натуралната потрошувачка и отплатениот дел од потрошувачките кредити и инвестициски заеми.

Во анкетата за потрошувачка на домаќинствата (АПД) на ДЗС, податоците се однесуваат за употребените средства во тековната година, а во регионалните истражувања за Ромите на УНДП, податоците се однесуваат само за претходниот месец пред анкетирањето.

Класификацијата COICOP (Classification of individual consumption by purpose), е развиена од УНСТАТ за класифицирање и анализирање на личната потрошувачка според намената во домаќинствата, не-профитните институции што ги услужуваат домаќинствата и секторот држава.

3.1.2 Пресметани индикатори

Индикатор С1- Вкупно население според пописите на население по етничка припадност

T-04.1: Вкупно население според пописите на население по етничка припадност

	1948	1953	1961	1971	1981	1991	1994	2002
Македонци	65.8	66.0	71.2	69.3	67.0	65.3	66.6	64.2
Албанци	17.1	12.5	13.0	17.0	19.8	21.7	22.7	25.2
Турци	8.3	15.6	9.4	6.6	4.5	3.8	4.0	3.8
Роми	1.7	1.6	1.5	1.5	2.3	2.6	2.2	2.7
Власи	0.8	0.7	0.6	0.4	0.3	0.4	0.4	0.5
Срби	2.6	2.7	3.0	2.8	2.3	2.1	2.1	1.8
Бошњаци	-	-	-	-	-	-	-	0.8
Останати и недеklarирани	1.0	1.0	1.4	2.3	3.8	4.1	2.0	1.0

Извор: ДЗС

T-04.2: Вкупно население според Пописот на население од 2002, по изјаснување за етничка припадност, по општини и според број на попишани Роми^{16, 17},

Општина	Вкупно	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Власи	Срби	Бошњаци	Останати
Вкупно	2022547	1297981	509083	77959	53879	9695	35939	17018	20993
Скопје	506926	338358	103891	8595	23475	2557	14298	7585	8167
Аеродром	72009	64391	1014	430	580	501	3085	538	1470
Бутел	36154	22506	9107	1304	561	120	1033	970	553
ГазиБаба	72617	53497	12502	606	2082	236	2097	710	887
Ѓорче Петров	41634	35455	1597	368	1249	109	1730	489	637
Карпош	59666	52810	1952	334	615	407	2184	98	1266
Кисела Вода	57236	52478	250	460	716	647	1426	425	834
Сарај	35408	1377	32408	45	273	0	18	1120	167
Центар	45412	38778	1465	492	974	459	2037	108	1099
Чаир	64773	15628	36921	4500	3083	78	621	2950	992
Шуто Оризари	22017	1438	6675	56	13342	0	67	177	262
Прилеп	76768	70878	22	917	4433	17	172	86	243

¹⁶ Попис на населението, домаќинствата и становите, Книга 13, табела 4 , www.stat.gov.mk

¹⁷ Општините на Скопје се дадени сите заедно, бидејќи се поврзани и прават специфична целина

Општина	Вкупно	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Власи	Срби	Бошњаци	Останати
Куманово	105484	63746	27290	292	4256	147	9062	20	671
Битола	95385	84616	4164	1610	2613	1270	541	21	550
Тетово	86580	20053	60886	1882	2357	15	604	156	627
Гостивар	81042	15877	54038	7991	2237	15	160	39	685
Штип	47796	41670	12	1272	2195	2074	297	11	265
Кочани	38092	35472	1	315	1951	194	67	2	90
Кичево	30138	16140	9202	2430	1630	76	86	7	567
Виница	19938	18261	0	272	1230	121	32	0	22
Дебар	19542	3911	11348	2684	1080	2	22	3	492
Велес	55108	46767	2299	1724	800	343	540	2406	229
Кавадарци	38741	37499	2	167	679	27	218	4	145
Крива Паланка	20820	19998	0	2	668	3	103	2	44
Делчево	17505	16637	7	122	651	4	35	0	49
Берово	13941	13335	0	91	459	6	20	3	27
Неготино	19212	17768	30	243	453	14	627	1	76
Илинден	15894	13959	352	17	428	1	912	0	225
Пехчево	5517	4737	0	357	390	2	12	0	19
Радовиш	28244	23752	8	4061	271	26	71	1	54
Ресен	16825	12798	1536	1797	184	26	74	1	409
Кратово	10441	10231	0	8	151	1	33	0	17
Струмица	54676	50258	3	3754	147	3	185	6	320
Петровец	8255	4246	1887	75	134	0	415	1442	56
Градско	3760	2924	125	71	127	0	23	465	25
Струга	63376	20336	36029	3628	116	656	106	103	2402
Зелениково	4077	2522	1206	1	92	1	45	191	19
Студеничани	17246	309	11793	3285	73	0	14	1662	110
Свети Николе	18497	18005	0	81	72	238	71	1	29
Охрид	55749	47344	2962	2268	69	323	366	29	2388
Теарце	22454	2739	18950	516	67	0	14	1	167
Дојран	3426	2641	17	402	59	3	277	2	25
Ранковце	4144	4058	0	0	57	0	18	0	11
Јегуновце	10790	5963	4642	4	41	0	109	1	30
Пробиштип	16193	15977	0	6	37	37	89	1	46
Валандово	11890	9830	0	1333	32	1	639	1	54
Босилово	14260	13649	0	495	24	0	8	0	84
Чучер Сандево	8493	4019	1943	0	23	16	2426	1	65
Демир Капија	4545	3997	23	344	16	0	132	1	32
М.Каменица	8110	8055	0	0	14	0	24	8	9
Долнени	13568	4871	3616	2597	13	0	16	2380	75

Општина	Вкупно	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Власи	Срби	Бошњаци	Останати
Гевгелија	22988	22258	8	31	13	214	367	5	92
Демир Хисар	9497	9179	232	35	11	7	13	2	18
Маврово и Ростуше	8618	4349	1483	2680	10	0	6	31	59
Кривогаштани	6150	6126	0	0	8	0	6	0	10
Могила	6710	6432	34	229	6	0	2	0	7
Росоман	4141	3694	0	0	6	0	409	0	32
Боговинје	28997	37	27614	1183	5	0	1	9	148
Василево	12122	9958	0	2095	5	1	4	1	58
М.Брод	7141	6927	0	181	3	0	22	1	7
Ново Село	11567	11509	0	0	3	0	25	2	28
Карбинци	4012	3200	0	728	2	54	12	0	16
Богданци	8707	8093	2	54	1	5	525	0	27
Другово Старо	3249	2784	155	292	1	0	8	0	9
Нагоричани	4840	3906	1	0	1	0	926	0	6
Желино	24390	71	24195	2	0	0	1	5	116
Чашка	7673	4395	2703	391	0	1	55	67	61
Чешиново	7490	7455	0	0	0	30	4	0	1
Арашиново	11597	596	10879	0	0	1	10	65	46
Брвеница	15855	5949	9770	2	0	0	78	1	55
Центар Жупа	6519	814	454	5226	0	0	0	0	25
Дебарца	5507	5324	153	2	0	1	8	0	19
Конче	3536	3009	0	521	0	0	3	0	3
Крушево	9684	6081	2064	315	0	1020	38	137	29
Липково	27058	169	26360	0	0	1	370	6	152
Лозово	2858	2471	35	157	0	122	27	34	12
Новаци	3549	3490	21	27	0	1	7	0	3
Осломеј	10420	110	10252	0	0	0	0	1	57
Пласница	4545	34	20	4446	0	0	0	0	45
Сопиште	5656	3404	1942	243	0	4	32	0	31
Вевчани	2433	2419	3	0	0	1	3	0	7
Вранешница	1322	1033	10	276	0	0	2	0	1
Врапчиште	25399	1041	21101	3134	0	0	4	8	111
Зајас	11605	211	11308	0	0	0	6	0	80
Зрновце	3264	3247	0	0	0	13	2	0	2
Вкупно население во општини најмалку попишани Роми	1162799	755749	273153	29984	48257	6831	25881	10336	12608

Општина	Вкупно	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Власи	Срби	Бошњаци	Останати
Останати општини	859748	542232	235930	47975	5622	2864	10058	6682	8385

Извор. ДЗС. Книга 13, од Пописот на население од 2002

T-04.3: Вкупно население според изјаснување по национална припадност по општини со најмалку 800 попишани Роми, Попис на население 2002

Општина	Вкупно	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Власи	Срби	Бошњаци	Останати
Вкупно	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Скопје –сите општини	25.1	26.1	20.4	11.0	43.6	26.4	39.8	44.6	38.9
Прилеп	3.8	5.5	0.0	1.2	8.2	0.2	0.5	0.5	1.2
Куманово	5.2	4.9	5.4	0.4	7.9	1.5	25.2	0.1	3.2
Битола	4.7	6.5	0.8	2.1	4.8	13.1	1.5	0.1	2.6
Тетово	4.3	1.5	12.0	2.4	4.4	0.2	1.7	0.9	3.0
Гостивар	4.0	1.2	10.6	10.3	4.2	0.2	0.4	0.2	3.3
Штип	2.4	3.2	0.0	1.6	4.1	21.4	0.8	0.1	1.3
Кочани	1.9	2.7	0.0	0.4	3.6	2.0	0.2	0.0	0.4
Кичево	1.5	1.2	1.8	3.1	3.0	0.8	0.2	0.0	2.7
Виница	1.0	1.4	0.0	0.3	2.3	1.2	0.1	0.0	0.1
Дебар	1.0	0.3	2.2	3.4	2.0	0.0	0.1	0.0	2.3
Велес	2.7	3.6	0.5	2.2	1.5	3.5	1.5	14.1	1.1
Вкупно избрани општини	57.5	58.2	53.7	38.5	89.6	70.5	72.0	60.7	60.1
Останати општини	42.5	41.8	46.3	61.5	10.4	29.5	28.0	39.3	39.9

Извор. ДЗС. Книга 13, од Пописот на население од 2002

Индикатор С2 – Процена на население на 31 декември, структура по возрастни групи

T-05.1: Процена на население на 31 декември, структура по возрастни групи

	1995	2001	2005	2010	2011	2012
Население во илјади	1,957	2,039	2,039	2,057	2,060	2,062
Структура (%)						
0-14.	24.4	21.5	19.4	17.4	17.2	17.0
15-64.	66.7	68.0	69.4	70.8	71.0	71.0
65+	8.8	10.4	11.1	11.7	11.8	12.0
0-59	86.4	85.3	84.6	83.1	82.8	82.3

Извори: ДЗС – Макстат база и годишни публикации „Процени на население на средина и крај на годината според полот и возраста, општини и статистички региони (НТЕС-3)“

T-05.2: Структура на Ромската популација по возрастни групи во истражувањата за Ромите во 2004 и 2011 година

Возрасни групи	ИР 2004		ИР 2011		ДЗС 31.12.2010
	Роми	Не-Роми	Роми	Не-Роми	
0-14	30.2	16.2	30.0	19.1	17.4
15-64	65.5	72.8	66.1	69.4	70.8
65+	4.3	10.9	4.0	11.5	11.7
0-59	93.1	83.2	93.1	83.8	84.6

Извори: Регионални УНДП истражувања за Ромите во 2004 и 2011

Индикатор С3 – Стапки на старосни зависности

Т-06.1: Стапки на старосни зависности на вкупното население во Република Македонија

	1995	2001	2005	2010	2011	2012
0-14. /15-64.	37.1	31.6	28.0	24.6	24.2	24.0
65+/15-64.	12.8	15.3	16.0	16.5	16.6	16.9
$((10-14)+(65+))/(15-64)$	49.8	46.9	43.9	41.1	40.8	40.9
65+ / 0-14.	34.4	48.4	57.2	67.2	68.6	70.6

Извор : ДЗС

Т-06.2: Стапки на старосни зависности кај Ромите

	ИР 2004		ИР2011	
	Роми	Не-Роми	Роми	Не-Роми
$(0-14.) / (15-64)$	46.2	22.3	45.4	27.5
$(65+) / (15-64)$	6.6	15.0	6.1	16.6
$((10-14)+(65+))/(15-64)$	52.7	37.3	51.4	44.1
$(65+) / (0-14)$	14.2	67.4	13.3	60.2

Извор: Регионални УНДП истражувања за Ромите во 2004 и 2011

Т-06.3: Просечна возраст

	ИР 2004		ИР 2011		Просечна возраст на населението во РМ-ДЗС	
	Роми	Не-Роми	Роми	Не-Роми	2004	2011
	27.8	36.7	28.0	36.2	35.6	35.8

Извор: Регионални УНДП истражувања за Ромите во 2004 и 2011 и ДЗС за населението во РМ

Индикатор С4 – Основни демографски податоци: број на родени, умрени, умрени доенчиња, природен прираст

Т-07.1: Основни демографски податоци: број на родени, умрени, умрени доенчиња, природен прираст во периодот 1998-2011 за вкупното население и Ромите

Година	Живородени		Умрени		Умрени доенчиња		Природен прираст	
	вкупно	мајка Ромка	вкупно	Роми	вкупно	Роми	вкупно	Роми
1998k	26639	1652	16628	412	474	47	10011	1240
1999k	24964	1587	16789	445	404	34	8342	1142
2000k	26168	1674	17085	410	345	31	9083	1264
2001k	24183	1606	16790	462	320	31	7393	1144
2002k	24154	1560	17866	441	282	18	6288	1119
2003k	23596	1657	17813	476	303	23	5783	1181
2004	23361	1595	17944	438	308	31	5417	1157
2005	22482	1553	18406	471	287	30	4076	1082
2006	22585	1646	18630	506	260	45	3955	1140
2007	22688	1597	19594	527	234	21	3094	1070
2008	22945	1558	18982	449	223	20	3963	1109
2009	23684	1749	19060	456	278	23	4624	1293
2010	24296	1806	19113	457	185	14	5183	1349
2011	22770	1574	19465	495	172	16	3305	1079

Година	Живородени		Умрени		Умрени доенчиња		Природен прираст	
	вкупно	мајка Ромка	вкупно	Роми	вкупно	Роми	вкупно	Роми
2012	23568	1548	20134	533	230	18	3434	1015

Извор: ДЗС, годишни публикации за природен прираст.

Во 2004 година е направена промена на методологијата на прикажување на виталните настани при што во вкупниот број на витални случаи се вклучени само настаните случени во Република Македонија. Следствено е направена и ревизија на податоците за бројот на родени и умрени за периодот 1998-2004. Според тоа случаите на државјани на РМ родени и умрени во странство, а заведени во книгите на родени и умрени во земјата не се вклучени во овие податоци. Бројот на Ромите не е коригиран според оваа ревизија.

Т-07.2: Основни демографски податоци: број на родени, умрени, умрени доенчиња, природен прираст во периодот 2000-2011 за вкупното население и Ромите, индекси со база од 2000 година

Година	Живородени		Умрени		Умрени доенчиња		Природен прираст	
	вкупно	мајка Ромка	вкупно	Роми	вкупно	Роми	вкупно	Роми
1998k	101.8	98.7	97.3	100.5	137.4	151.6	110.2	98.1
1999k	95.4	94.8	98.3	108.5	117.1	109.7	91.8	90.3
2000k	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
2001k	92.4	95.9	98.3	112.7	92.8	100.0	81.4	90.5
2002k	92.3	93.2	104.6	107.6	81.7	58.1	69.2	88.5
2003k	90.2	99.0	104.3	116.1	87.8	74.2	63.7	93.4
2004	89.3	95.3	105.0	106.8	89.3	100.0	59.6	91.5
2005	85.9	92.8	107.7	114.9	83.2	96.8	44.9	85.6
2006	86.3	98.3	109.0	123.4	75.4	145.2	43.5	90.2
2007	86.7	95.4	114.7	128.5	67.8	67.7	34.1	84.7
2008	87.7	93.1	111.1	109.5	64.6	64.5	43.6	87.7
2009	90.5	104.5	111.6	111.2	80.6	74.2	50.9	102.3
2010	92.8	107.9	111.9	111.5	53.6	45.2	57.1	106.7
2011	87.0	94.0	113.9	120.7	49.9	51.6	36.4	85.4
2012	90.1	92.5	117.8	130.0	66.7	58.1	37.8	80.3

Извор: ДЗС

Индикатор С5 : Структура на домаќинствата според број на членови

Т-08.1: Структура на домаќинствата според број на членови

Број на членови во домаќинствата	2004		2011		Попис 2002	АПУЖ 2010
	Роми	Не-Роми	Роми	Не-Роми		
Самечко домаќинство	2.9	8.8	3.8	9.5	9.5	10.1
Двочлено	9.8	18.3	12.1	20.7	19.6	19.1
Трочлено	11.3	16.7	13.8	13.1	18.4	17.7
Четворчлено	23.5	26.5	18.3	21.8	28.4	28.2
Пет и повеќе члена	52.5	29.7	52.0	34.9	24.0	25
Од тоа						
Петчлено	22.4	17.0	20.6	16.5	12.5	...
Шестчлено	13.7	7.2	13.7	11.7	7.0	...
Седум и повеќе члена	16.4	5.6	17.8	6.7	4.5	...

Извор: Регионални УНДП истражувања за Ромите во 2004 и 2011 и ДЗС за податоци од Пописот 2002 и истражувањето АПУЖ од 2010 година

Т-08.2: Просечен број на деца по домаќинство, просечен број на членови по домаќинство

	ИР 2004		ИР 2011		Попис 2002
	Роми	Не-Роми	Роми	Не-Роми	
Просечен број на деца по домаќинство	1.7	0.9	..
Просечен број на деца во домаќинства со деца	2.3	1.9	..
Просечен број членови по домаќинство	4.8	3.7	4.7	3.8	3.75 (АПД 2011)

Извор: Регионални УНДП истражувања за Ромите во 2004 и 2011 и ДЗС за Пописот од 2002 и АПД 2011

Индикатор С6: Расположливи средства според видови на приходи

Т-09: Расположливи средства според видови на приходи

	АПД		ИР2011	
	2005	2010	Роми	Не-Роми
Вкупни расположливи средства, месечен просек во денари	21 689	26 916	10 268	19 997
1 Парични средства	92	95.9
1.1 Приходи од редовен работен однос	50	61.1	37	50
1.2 Приходи вон редовен работен однос	5.4	4.3	8	3
1.3 Приходи по основа на пензиско осигурување	17.3	17.5	17	31
1.4 Останати примања од социјално осигурување	3.6	1.6	32	11
1.5 Примања од странство	4.2	2.8	4	3
1.6 Нето -примања од земјоделството	5.9	5.6
1.7 Давање под закуп и продажба на имот	0.6	0.3
1.8 Добивки, подароци и слични примања	0.9	0.3
1.9 Позајмици	0.8	0.2
1.10 Намалување на штедењето	2.8	2.2
1.11 Останати примања	0.3	0	1	0
2 Потрошувачки кредити и инвестициски заеми	1.1	0.5
3 Приход во натура на име плата	0	0
4 Вредност на натуралната потрошувачка	6.9	3.7

Извор: ДЗС за АПД и УНДП за регионално истражување за Ромите во 2011

Индикатор С7 : Употребени средства според намената на потрошувачката, по СОICOP класификација

Т-10: Употребени средства според намената на потрошувачката, по СОICOP класификација

	АПД		ИР2011	
	2005	2010	Роми	Не-Роми

Вкупни употребени средства, месечен просек во денари	30 695	30 177	12 485	20 128
0 Лична потрошувачка	92	90	99	97
01 Храна и безалкохолни пијалаци	40	39	57	48
02 Алкохолни пијалаци и тутун	4	4	9	5
03 Облека и обувки	7	6	3	6
04 Станарина, вода, електрична енергија, плин и други горива	11	12	13	19
05 Покуќнина, опрема за куќа и одржување	5	5	4	3
06 Здравје	3	3	8	6
07 Сообраќај	6	6	2	4
08 Комуникации	4	4	1	3
09 Рекреација и култура	4	2
10 Образование	1	1	2	3
11 Ресторани и хотели	4	5
12 Останати стоки и услуги	3.7	4.4	1	1
20 Останати трошоци кои не се дел од личната потрошувачка	8.2	9.7

Извор: ДЗС- АПД и регионално УНДП истражување за Ромите во 2011 и ДЗС

3.2. Индикатори за образование^{18, 19}

Главни извори на службени податоци за образованието се ДЗС, Министерството за образование и наука (МОН) и Управата за развој и унапредување на образованието на припадниците на заедниците, (УРУОЗ) како посебен орган на МОН.

ДЗС е одговорен за спроведувањето на делот од Статистичката програма²⁰ за образование. Извештајни единици за пред-школското образование, основното и средното образование се институциите што се бават со таа дејност - градинките, односно училиштата. Податоците се превземаат на агрегирано ниво на институции и со тоа е ограничена можноста за подетална обработка и анализа. Постои податок за вкупен број на деца, односно ученици по етничка припадност, но не секогаш и по пол или годиште, што е недоволно за потребите на ДВР. Податоците за студентите, магистрантите и докторантите се собираат со индивидуални прашалници. Во нив постои податок и за етничката припадност и со дополнителни обработки на редовните статистички истражувања, можат да се добијат сите потребни податоци за пресметка на индикаторите.

¹⁸ Види извештај за мониторинг на образованието на Ромите 2007: „Еднаков пристап до квалитетно образование за Ромите“, том 2, глава 2. Основни показатели за образованието; Институт отворено општество, ЕСП програм, РПП програм, <http://www.eumap.org>

¹⁹ Индикатори за образованието, Технички прирачник, Институт за статистика на УНЕСКО, <http://www.uis.unesco.org>

²⁰ Програма на статистички истражувања за периодот 2008-2012 година, Сл. Весник 11/2008, стр 394-434 и Програма на статистички истражувања за периодот 2013-2017 година, Сл. Весник 04/.2013 и веб страна на ДЗС; <http://www.stat.gov.mk/pdf/ProgramaStatIstr20132017.pdf>

МОН води одредени евиденции за свои потреби и интензивно работи на воспоставување на електронски бази за учесниците на основното и средното образование. Се работи на широка имплементација на проектот за „Електронски дневник“ и системот ЕМИС (**E**lectronics **M**anagement **I**nformation **S**ystem) препорачан и подржан од Светска банка. Сепак сеуште податоците во електронските бази не се со задоволителен квалитет, поради потребата за редовно ажурирање на големиот број податоци. Во евиденциите исто така постои податок за етничката припадност на учениците.

МОН може да се појави како нов административен извор на податоци за образованието и во блиска иднина дури и ДЗС да врши превземање на тие административни податоци и да ги обработува за статистички цели.

Управата за развој и унапредување на образованието на припадниците на заедниците (УРУОЗ) води евиденции на запишани ученици по етничка припадност по одделенија, по изборни предмети, општини но не и по возраст. Постојат податоци и за наставници по етничка припадност. Податоците се собираат од општините за октомври. Од 2012 година се прати - и осипот на учениците Роми по класови.

Податоците што ги води УРУОЗ се разликуваат од податоците на ДЗС во интервал (-5%, 10%), па ќе треба да се испита сличноста со методологиите на ДЗС

Листата на предложени индикатори за образование е следната:

T-11: Листа на индикатори за образование

	Ознака	Назив	Извор
1	ЕД1	Стапка на писменост	Пописи, ИР2011, МИЦС 3 и 4
2	ЕД2	Население на возраст 15 години и повеќе според највисокиот завршен степен на образование	АРС, ИР2011
3	ЕД3	Население на возраст 15-24 кое не работи и не посетува училиште	АРС, ИР2011
4	ЕД4	Деца Роми кои посетуваат предшколско образование	ДЗС
5	ЕД5	Ученици Роми кои посетуваат основно образование	ДЗС, УРУОЗ
6	ЕД6	Ученици Роми кои завршиле основно образование	ДЗС, УРУОЗ
7	ЕД7	Ученици Роми кои посетуваат средно образование	ДЗС, УРУОЗ
8	ЕД8	Ученици Роми кои завршиле средно образование	ДЗС, УРУОЗ
9	ЕД9	Ученици Роми кои повторуваат во основното образование	ДЗС, УРУОЗ
10	ЕД10	Ученици Роми кои повторуваат во средното образование	ДЗС, УРУОЗ
11	ЕД11	Деца Роми кои го напуштаат основното образование	ДЗС, УРУОЗ
12	ЕД12	Просечен успех на учениците во основното и средното образование	МОН, УРУОЗ
13	ЕД13	Ученици Роми во специјални основни и средни училишта	ДЗС, УРУОЗ
14	ЕД14	Роми кои запишуваат високо образование	ДЗС, МОН, УРУОЗ
15	ЕД15	Роми кои завршуваат високо образование	ДЗС, МОН, УРУОЗ
16	ЕД16	Студенти Роми на постдипломски и специјалистички студии	ДЗС, МОН, УРУОЗ
17	ЕД17	Магистри и доктори на науки Роми	ДЗС, МОН, УРУОЗ
18	ЕД18	Наставници и други стручни соработници Роми во степените на образование (предшколско, основно, средно, високо)	ДЗС, МОН, УРУОЗ
19	ЕД19	Ученици Роми во основни училишта за возрасни	ДЗС, МОН
20	ЕД20	Компјутерска писменост	ДЗС, ИР2011
		Листа на индикатори од НАП-образование	МТСП

Сите индикатори треба да се следат и по пол. Покрај тоа треба да се следат и учениците во основно образование по одделенија, а во средното образование по класови.

Првите три индикатора ЕД1-ЕД3 и ЕД20 ќе се користат како последични индикатори (outcomes indicators) и ќе се пресметуваат во годините на спроведување на истражувањата за Ромите.

Останатите индикатори ЕД4-ЕД19 ќе се следат годишно со комбинирање на податоци од ДЗС, МОН и Управата за унапредување на образованието на заедниците. Поради немање на нов Попис и податоци за бројот на Ромите по пол и возрастни групи, не е можно да се пресметуваат за Ромите стандардизирани стапки како бруто и нето стапки на запишување, стапки на завршување на одреден степен на образование и транзициони стапки за возрастни кохорти од влезот до излезот на учениците во одреден степен на образование. Индикаторите ЕД4-ЕД19 се следат преку апсолутни бројки, а промените преку споредба со претходната година. За подобро следење на пристапот кон образование на мажите и жените се следи и т.н. родов паритетен индекс GPI – (Gender Parity Index) (GPI). Со него се мери релативниот пристап кон образованието на мажите на сто жени

Кон листата треба да и се придружи и листата на индикатори од НАП за образование.

3.2.1 Дефиниции на индикаторите за образование

Според препораките на УН за пописите **лицето се смета за писмено** – ако е на возраст 10 години и повеќе и може да прочита и напише краток текст. Се однесува на лица без образование или без потполно основно образование.

Според истражувањето на УНДП за Ромите, за писменоста се прашуваат лицата на возраст од 16 и повеќе години.

Стапка на писменост е учество на писмените лица во населението од одредена возраст (10+ или 16+).

Највисоко завршен степен на образование се однесува на највисок степен на образование што го стекнало лице од одредена возраст според класификацијата ИСЦЕД. Најчесто се разгледува возрастта 15 години и повеќе.

Компјутерска писменост - во истражувањето за Ромите на УНДП се однесува на знаењето да се користи компјутер за процесирање на текст

Останатите индикатори се однесуваат на следење на ученици Роми што се посетуваат, завршуваат, напуштаат или повторуваат одреден степен на образование. Се следи и бројот на наставници и стручни соработници по одредени степени на образование.

3.2.2 Пресметани индикатори

За сите индикатори од листата на индикатори за образование не се обезбедени податоци за пресметка. Поголемиот број на податоци за Ромите може да се добие од УРУОЗ (пр. повторувачи Роми, Роми што го напуштаат образованието, среден

успех и сл). Дел може да се добие и со доработка на регионалното истражување за Ромите од 2004. Во нумерирањето на табелите се направени скокови, за да се вклопат и табелите за кои ќе се обезбедат дополнително податоци.

Индикатор ЕД1 – стапка на писменост

Т-12.1: Лична перцепција за писменост кај ромската и не-ромската популација по пол и возрастни групи, (%)

Возраст	ИР 2004		ИР 2011	
	Роми	Не-Роми	Роми	Не-Роми
6-15	84.0	97.9	74.9	85.4
15-24	90.3	100.0	86.8	95.9
25-34	86.8	100.0	83.9	98.4
35-44	83.5	99.5	81.6	95.5
45-54	77.8*	95.4*	82.3	96.7
54+	74.6	94.2
Total	84.0	98.0	81.0	94.6

*)45+,

Т-12.2. Стапки на писменост на Ромите по пол и возрастни групи, (%)

Возраст	ИР 2004		ИР 2011		MICS 2011	
	Жени	Мажи	Жени	Мажи	Вкупно жени	Ромки
<15	74.8	96.2	74.8	75.0
15-24	87.2	100.0	83.9	89.4	97.4	76.6
25-34	76.8	100.0	77.0	90.8		
35-44	74.0	99.1	73.8	89.9		
45-54	63.3*	92.1*	71.1	92.7		
54+			62.6	87.2		
Total			74.8	87.3		

*)45+

Индикатор ЕД2 - Население на возраст 15 години и повеќе според највисокиот завршен степен на образование

Т-13.1: Население на возраст 15 години и повеќе според највисокиот завршен степен на образование

	АРС		ИР 2011	
	2005	2011	Роми	Не-Роми
Без образование и некомплетно основно	13.6	10.2	48.4	17.9
Основно (ISCO 1-2)	33.5	31.4	38.5	27.6
Средно (ISCO 3-4)	42.4	43.8	12.4	45.1
Високо (ISCO 5-7)	10.4	14.5	0.3	9.1
Нема податок			0.4	0.3

Извор: ДЗС, Анкета за работна сила 2005 и 2011, УНДП истражување за Роми 2011

Т-13.2 Население на возраст 25-64 според највисокиот завршен степен на образование

	АРС 2011	ИР 2011	
		Роми	Не-Роми
Без образование и некомплетно	6.7	48.3	12.2

	APC 2011	ИР 2011	
		Роми	Не-Роми
ОСНОВНО			
Основно (ISCO 1-2)	29.6	39.9	27.7
Средно (ISCO 3-4)	46.2	11.4	50.1
Високо (ISCO 5-7)	17.6	0.1	9.7
Нема податок		0.3	0.3

Извор: ДЗС, Анкета за работна сила 2011, УНДП истражување за Роми 2011

Индикатор ЕД4 - Деца Роми кои посетуваат предшколско образование

Т-15: Деца во предшколското образование, вкупно и Роми

Учебна година	Број на јавни установи	Деца		Нето стапка (деца 0-6)		Деца Роми	Деца Роми (% од вкупното)	Деца Роми, годишен пораст
		Вкупно	Женски	Вкупно	Женски			
2005/2006ст	51	20967	10268	12.36	12.51
2006/2007ст	51	21525	10622	12.39	12.66
2007/2008ст	51	20564	10136	12.78	13.01
2008/2009ст	51	21711	10803	13.64	14.01	284	1.3	..
2009/2010	52	22213	10896	13.95	14.13	364	1.6	28.2
2010/2011	54	23157	11427	14.45	14.76	304	1.3	-16.5
2011/2012	54	25056	12254	15.69	15.86	501	2.0	64.8
2012/2013	57	26885	13081	16.72	16.86	524	1.9	4.6

Извор: ДЗС годишни публикации : Јавни установи за згрижување и воспитание, детски градинки

Индикатор ЕД5 - Ученици Роми кои посетуваат основно образование

Т-16.1: Ученици во редовно основно образование, вкупно и Роми

Учебна година	Ученици		Ученици Роми		Нето стапка (ученици на возраст 6-14)		Ученици Роми учество во вкупно (%)		GPI (женски ученици на 100 машки)	
	Вкупно	Ученички	Вкупно	Ученички	Вкупно	Ученички	Вкупно	Ученички	Вкупно РМ	Вкупно Роми
2004/2005	223876	108623	8248	4015	92.97	92.94	3.7	3.7	94.2	94.8
2005/2006	235185	114414	9267	4290	90.53	92.94	3.9	3.7	94.7	86.2
2006/2007	228207	110694	9603	4533	91.26	90.99	4.2	4.1	94.2	89.4
2007/2008	220833	107054	9785	4755	90.74	90.82	4.4	4.4	94.1	94.5
2008/2009	215078	104012	10187	4938	90.96	90.84	4.7	4.7	93.6	94.1
2009/2010	208980	101150	10037	4950	91.41	91.44	4.8	4.9	93.8	97.3
2010/2011	201914	98006	9933	4835	91.11	91.23	4.9	4.9	94.3	94.8
2011/2012	197859	96367	9531	4696	90.73	90.85	4.8	4.9	95.0	97.1
2012/2013					90.72	90.77				

Извор: ДЗС, публикации "Основни и средни училишта на крајот од учебната година", а за нето стапки публикации "Основни и средни училишта на почетокот од учебната година"

T-16.2: Ученици Роми во редовно основно образование, според евиденциите на УРУОЗ

Учебна година	Вкупно	Машки	Женски	GPI
2005/06	8409	4469	3940	88.2
2006/07	8381	4441	3940	88.7
2007/08	10150	5268	4882	92.7
2008/09	10571	5421	5130	94.6
2009/10	10753	5528	5225	94.5
2010/11	10513	5410	5103	94.3
2011/12	9924	5103	4821	94.5
2012/13	9874	4979	4899	98.4

Извор: УРУОЗ

T-16.3: Запишани ученици Роми во прво одделение, според евиденциите на УРУОЗ

Учебна година	Вкупно	Машки	Женски	GPI
2005/06	1356	685	671	98.0
2006/07	1369	715	654	91.5
2007/08	1481	782	699	89.4
2008/09	1672	839	833	99.3
2009/10	1483	754	729	96.7
2010/11	1321	716	605	84.5
2011/12	1299	693	606	87.4
2012/13	961	475	486	102.3

Извор: УРУОЗ

Индикатор ЕД6- Ученици Роми кои завршиле основно образование**T-17: Ученици кои завршиле редовно основно образование, вкупно и Роми**

Учебна година	Вкупно	Ученички	Роми	Ученички Роми	GPI вкупно	GPI Роми
2004/2005	28816	13893	627	298	93.1	90.5
2005/2006	28993	14276	685	353	97.0	106.3
2006/2007	27747	13553	707	348	95.5	96.9
2007/2008	27046	13239	673	320	95.9	90.7
2008/2009	26915	13092	709	334	94.7	89.1
2009/2010	25730	12316	739	354	91.8	91.9
2010/2011	24512	11969	727	352	95.4	93.9
2011/2012	23786	11642	713	356	95.9	99.7

Извор: ДЗС, публикации "Основни и средни училишта на крајот од учебната година"

Индикатор ЕД7 - Ученици Роми кои посетуваат средно образование**T-18.1: Ученици во средно образование, вкупно и Роми**

Учебна година	Ученици		Ученици Роми		Нето стапка (ученици на возраст 15-18)		Ученици Роми (%)		GPI (%)	
	вкупно	ученички	вкупно	ученички	вкупно	ученички	вкупно	ученички	вкупно	ученички
2004/2005	94053	44701	872	333	70.03	67.95	0.9	0.7	90.6	61.8
2005/2006	93908	44530	1220	508	70.25	67.59	1.3	1.1	90.2	71.3

2006/2007	93763	44334	1297	576	67.46	65.80	1.4	1.3	89.7	79.9
2007/2008	92753	44387	1304	606	67.32	65.31	1.4	1.4	91.8	86.8
2008/2009	93164	44643	1461	677	68.32	66.54	1.6	1.5	92.0	86.4
2009/2010	94284	45725	1628	768	69.61	68.86	1.7	1.7	94.2	89.3
2010/2011	92848	44773	1636	766	71.16	70.38	1.8	1.7	93.1	88.0
2011/2012	91167	43760	1654	746	72.29	71.49	1.8	1.7	92.3	82.2

Извор: ДЗС, публикации "Основни и средни училишта на крајот од учебната година", а за нето стапки публикации "Основни и средни училишта на почетокот од учебната година"

T-18.2: Запишани ученици Роми во средно образование, според евиденциите на УРУОЗ

Учебна година	Вкупно	Машки	Женски	GPI
2005/06	1240	654	586	89.6
2006/07	1204	678	526	77.6
2007/08	1472	831	641	77.1
2008/09
2009/10	1954	1054	900	85.4
2010/11	1698	918	780	85.0
2011/12	1723	974	749	76.9
2012/13	1916	1056	860	81.4

Извор: УРУОЗ

Индикатор ЕД8 - Ученици Роми кои завршиле средно образование

T-19: Ученици кои завршиле редовно средно образование, вкупно и Роми

Учебна година	Ученици		Ученици Роми		Ученици Роми (%)		GPI (%)	
	вкупно	ученички	вкупно	ученички	вкупно	ученички	вкупно	Роми
2004/2005	21999	10722	150	65	0.7	0.6	95.1	76.5
2005/2006	22947	10977	270	94	1.2	0.9	91.7	53.4
2006/2007	22910	10970	262	92	1.1	0.8	91.9	54.1
2007/2008	22113	10691	276	99	1.2	0.9	93.6	55.9
2008/2009	21862	10455	310	141	1.4	1.3	91.7	83.4
2009/2010	22355	10951	289	115	1.3	1.1	96.0	66.1
2010/2011	22143	10669	300	154	1.4	1.4	93.0	105.5
2011/2012	22647	10964	332	140	1.5	1.3	93.8	72.9

Извор: ДЗС, публикации "Основни и средни училишта на крајот од учебната година"

Индикатор ЕД14 – Студенти Роми

T-25: Студенти, државјани на Република Македонија, вкупно и Роми

Учебна година	Студенти		Студенти Роми		Студенти Роми (%)		GPI (%)	
	вкупно	женски	вкупно	женски	вкупно	женски	вкупно	Роми
2004/2005	49083	27849	103	57	0.2	0.2	131.2	123.9
2005/2006	48181	27291	140	71	0.3	0.3	130.6	102.9
2006/2007	56143	30703	186	80	0.3	0.3	120.7	75.5
2007/2008	62935	33672	184	86	0.3	0.3	115.1	87.8
2008/2009	62157	33069	233	113	0.4	0.3	113.7	94.2
2009/2010	56788	30036	205	103	0.4	0.3	112.3	101.0

Учебна година	Студенти		Студенти Роми		Студенти Роми (%)		GPI (%)	
	вкупно	женски	вкупно	женски	вкупно	женски	вкупно	Роми
2010/2011	63250	33583	212	104	0.3	0.3	113.2	96.3
2011/2012	58747	31233	113.5	...
2012/2013	56906	31005	119.7	...

Извор : ДЗС, годишни публикации "Запишани студенти" за учебните години 2004-2009 и Соопштениеја „Запишани студенти во вишите школи, факултетите и академиите“ за 2010-2013

Индикатор ЕД15 –Дипломирани студенти, државјани на Република Македонија, вкупно и Роми

T-26: Дипломирани студенти, државјани на Република Македонија, вкупно и Роми

Учебна година	Студенти		Студенти Роми		GPI	
	вкупно	женски	вкупно	женски	вкупно	женски
2004/2005	5010	3220	7	6	179.9	600.0
2005/2006	5397	3565	6	3	194.6	100.0
2006/2007	6213	4028	7	3	184.3	75.0
2007/2008	8360	5142	13	7	159.8	116.7
2008/2009	10838	6486	30	16	149.0	114.3
2009/2010	10232	5911	28	17	136.8	154.5
2010 /2011	9944	5611	35	20	129.5	133.3
2011 /2012	9802	5538	22	11	129.9	73.3

Извор : ДЗС, публикација "Дипломирани студенти"

Индикатор ЕД18 Наставници и други стручни соработници Роми во степените на образование (предшколско, основно, средно, високо)

T-29.2: Наставници и други стручни соработници во основното образование, вкупно и Роми

Учебна година	Наставници и др.стручни соработници		Наставници и др.стручни соработници -Роми		Наставници и др.стручни соработници -Роми (%)		GPI (%)	
	вкупно	жени	вкупно	жени	вкупно	жени	вкупно	жени
2004/2005	14600	8611	15	8	0.10	0.09	143.8	114.3
2005/2006	15548	9665	15	8	0.10	0.08	164.3	114.3
2006/2007e	15769	9839	18	8	0.11	0.08	165.9	80.0
2007/2008	15691	9820	21	11	0.13	0.11	167.3	110.0
2008/2009	16205	10359	20	9	0.12	0.09	177.2	81.8
2009/2010	16403	10703	24	12	0.15	0.11	187.8	100.0
2010/2011	16946	11092	29	16	0.17	0.14	189.5	123.1
2011/2012e	17233	11382	32	18	0.19	0.16	194.5	128.6

Извор: ДЗС, публикации "Основни и средни училишта на крајот од учебната година"

T-29.3 Наставници и други стручни соработници во средното образование, вкупно и Роми

Учебна година	Наставници и др.стручни соработници		Наставници и др.стручни соработници -Роми		Наставници и др.стручни соработници -Роми (%)		GPI (%)	
	вкупно	жени	вкупно	жени	вкупно	жени	вкупно	жени
2004/2005	6169	3526	2	1	0.03	0.03	0.03	100.0

2005/2006	6369	3594	4	2	0.06	0.06	0.06	100.0
2006/2007	6530	3712	3	1	0.05	0.03	131.7	50.0
2007/2008	6438	3714	3	2	0.05	0.05	136.3	200.0
2008/2009	7100	4137	4	3	0.06	0.07	139.6	300.0
2009/2010	7318	4263	2	2	0.03	0.05	139.5	
2010/2011	7530	4467	4	3	0.05	0.07	145.8	300.0
2011/2012	7640	4493	4	3	0.05	0.07	142.8	300.0

Извор: ДЗС, публикации “Основни и средни училишта на крајот од учебната година”

Индикатор ЕД20 Компјутерска писменост

Т-31: Користење на компјутер за процесирање на текст по старосни групи, (%)

	Роми	Не-Роми
6-24.	39.4	77.1
25-34	26.5	64.3
35-44	17.3	56.0
45+	8.6	21.7
Total	25.8	49.9

Извор: УНДП, Регионално истражување за Ромите во 2011

3.3 Индикатори за здравје и здравствена заштита

Главен извор на податоци за здравствената статистика е Институтот за јавно здравје кој е и одговорен за спроведувањето на делот од Статистичката програма за периодот 2008-2012 и 2013-2017²¹ за здравствените истражувања. Дел од податоците обезбедува и ДЗС, но тие се повеќе поврзани со податоци од виталната статистика (родени и умрени), проценки на население по пол и возраст и образовна структура на населението. Во истражувањата од виталната статистика постои белегот за етничка припадност, така да ДЗС може да ги обезбеди предложените индикатори со дополнителна обработка на постоечките истражувања.

Со измените на „Законот за евиденции од областа на здравството“²² е пропишано и водењето на белегот за етничка припадност. Но, имплементацијата на законското решение оди споро, така да не секогаш може од податоците што се превземаат од здравствените евиденции за потребите на здравствената статистика да се добијат и податоци по белегот за етничка припадност. За промените во здравствените евиденции, покрај правните аспекти треба да се води сметка за средување и на информатичките ресурси. Тоа значи дека ќе треба доста ресурси (време, финансии, вработени) за средување на состојбите со здравствените евиденции. Тие ресурси не може да се обезбедат од страна на ДВР за пресметка на соодветните здравствени индикатори за М&Е на ДВР.

За пресметка на индикаторите за периодот од 2005 до 2012, главно се користени податоци од ДЗС - истражувањата на витална статистика за родени и умрени, делот за здравје од новата анкета АПУЖ, истражувањата МИСЦ на УНИЦЕФ за децата од

²¹ Програма на статистички истражувања за периодот 2008-2012 година, Сл.Весник 11/2008, стр 394 - 434

²² Закон за изменување и дополнување на Законот за евиденции во областа на здравството „Службен весник на Република Македонија“, бр. 53/2011, Член 6, алинеа 3 и пречистен текст на законот во неофицијална верзија :<http://zdravstvo.gov.mk/wp-content/uploads/2012/12/evidencii-vo-oblasta-na-zdravstvoto-precisten.pdf>, пристапено 10.11.2013

2005 и 2010, истражувањата за Ромите на УНДП во 2004 и 2010 и истражувањето за „Здравјето, здравствената заштита и влијанијата врз здравјето кај Ромите во Р.Македонија“ спроведен од страна на Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените во РМ- ЕСЕ и повеќе невладини организации во 2007, со нов круг во 2012.

Во листата се предложени индикатори што го опфаќаат демографскиот фактор, здравствениот статус, детерминантите на здравјето и здравствените сервиси.

За потребите на М&Е на ДВР од областа на здравството се предлагаат следниве индикатори^{23, 24, 25, 26}:

Т-32 :Листа на индикатори од здравство

	Ознака	Назив	Извор
1	H1	Стапка на здравствено осигурување на Ромите	ИР2011,
2	H2	Пристап до здравствени услуги	АПУЖ, ИР2011
3	H3	Лично мислење за општата здравствена состојба	АПУЖ, ИР2011
4	H4	Преваленца за хронични болести	АПУЖ, ИР2011, ЕЦЕ 2007
5	H5	Незадоволена потреба за медицински преглед или лекување	АПУЖ, ИР2011
6	H6	Стапка на смртност на доенчиња и деца до 5 години	ДЗС
7	H7	Мала тежина при раѓање	МИЦС 3 и 4
8	H8	Вакцинираност на децата	ИР2011, МИЦС3 и 4
		Листа на индикатори од НАП за здравство	

3.3.1 Дефиниција на индикаторите

Стапка на здравствено осигурување на Ромите - Учество на лица што имаат здравствено осигурување во однос на испитуваната популација.

Пристап до здравствени услуги - Учество на лица што имаат пристап до здравствени услуги во однос на испитуваната популација.

Преваленца за хронични болести -

Стапка на смртност на доенчиња – Умрени доенчиња пред да навршат една година во однос на сите живородени деца во таа година.

Стапка на смртност на деца до 5 години - Умрени деца што не го достигнале својот петти роденден во однос на сите деца на возраст до 5 години.

²³ Индикатори на Светската здравствена организација
<http://www.who.int/infobase/help.aspx?typecode=hp.tc.001>

²⁴ Систем на индикатори за мониторинг во здравството на ЕУ, <http://www.echim.org>

²⁵ Compendium for international health indicators,
<http://www.healthindicators.org/ICHI/general/startmenu.aspx>

²⁶ “Measuring up: closing the health gap- health indicators for the Decade of Roma inclusion”, 2007, Roma Health Project, OSI

Мала тежина при раѓање – Живородено дете со тежина при раѓање под 2500 гр.

Стапка на вакцинираност на деца – Учество на вакцинирани деца до 6 години во однос на сите деца на возраст до 6 години, според пропишана листа на вакцини.

3.3.2 Пресметани индикатори

Индикатор Н1. Стапка на здравствено осигурување на Ромите

Т-33: Стапка на здравствено осигурување на Ромите , (%)

Здравствено осигурување	ИР 2011		ECE 2008
	Роми	Не-Роми	Роми
Има здравствено осигурување	92	97	90
-на сопствено име	62	69	...
- на име на друг член од семејството	29	27	...
Нема здравствено осигурување	8	3	10

Извори: УНДП, Регионално истражување за Ромите во 2011- ИР 2011, истражување за здравјето на Ромите, ECE 2007

Индикатор Н2. Пристап до здравствени услуги

Т-34: Пристап до здравствени услуги, (%)

	ИР 2011	
	Роми	Не-Роми
Пристап до здравствени услуги	93	95

Извор: УНДП, Регионално истражување за Ромите во 2011- ИР 2011

Индикатор Н3. Лично мислење за општата здравствена состојба

Т-35: Лично мислење за општата здравствена состојба, структура (%)

	АПУЖ 2010	ИР 2011	
	Сите домаќинства	Роми	Не-Роми
Како ја оценувате вашата општа здравствена состојба?	100.0	100.0	100.0
Многу добра	31.3	40.2	42.8
Добра	42.3	35.2	37.3
Задоволителна	15.9	9.9	11.5
Лоша	8.6	10.4	6.4
Многу лоша	1.8	3.8	1.7
Дали имате некакво хронично (долготрајно) заболување?	100.0	100.0	100.0
Да	13.4	16.0	10.8
Не	86.6	83.2	88.9
Дали здравствените проблеми кои траат најмалку 6 месеци ви ги отежнуваат секојдневните активности?	100.0	100.0	100.0
Да, во голема мера	5.8	5.2	3.0
Да, ограничено	6.6	10.0	8.7
Не, неограничено	87.6	83.4	87.0

Извори: ДЗС за АПУЖ 2010 и УНДП за ИР2011

Индикатор Н4. Преваленца од хронични заболувања

Т-36: Преваленца од хронични заболувања, (%)

Хронични заболувања	ИР 2011						ECE 2007
	Вкупно		Мажи		Жени		Роми
	Роми	Не-Роми	Роми	Не-Роми	Роми	Не-Роми	
Асма	7.9	4.5	7.5	6.2	8.1	3.3	7.1
Хроничен бронхитис, хронични обструктивни пулмонални болести (COPD)	13.8	8.1	9.3	6.2	16.9	9.4	12.1
Хипертензија (висок крвен притисок)	26.8	26.0	24.6	19.2	28.3	30.7	33.0
Долготрајни проблеми со мускулите, коските, зглобовите (реуматизам, артритис)	28.7	31.0	25.5	21.2	30.8	37.7	..
Хронична анксиозност или депресија	19.4	11.5	13.1	8.2	23.8	13.7	..
Дијабетес (шеќерна болест)	6.9	6.7	6.5	8.2	7.1	5.7	7.8

Извори: УНДП, Регионално истражување за Ромите во 2011- ИР 2011, истражување за здравјето на Ромите, ECE 2007

Индикатор Н5. Незадоволена потреба за медицински преглед или лекување

Т-37: Незадоволена потреба за медицински преглед или лекување, структура (%)

	АПУЖ 2010	ИР 2011	
	Сите домаќинства	Роми	Не-Роми
Дали во текот на последните 12 месеци сте имале потреба од медицински преглед или лекување, но не сте биле на лекар?	100.0	100.0	100.0
Да, имаше барем еден таков случај	14.9	35.5	23.7
Не, немаше таков случај	85.1	63.3	74.3
Која беше главната причина поради која не сте биле на медицински преглед или лекување?	100.0	100.0	100.0
Не можам да си дозволам (многу скапо)	68.3	76.1	64.7
Премногу долго се чека за преглед и лекување	6.2	5.4	5.9
Не можам да најдам време заради работните обврски, чување на децата и друго	4.8	2.1	14.1
Преголема оддалеченост (нема средства за транспорт)	2.9	1.4	0.0
Страв од лекари, болници, прегледи, лекување	2.6	1.1	2.4
Чекам здравствениот проблем да се подобри сам од себе	11.3	7.5	8.2
Не познавам добар лекар или специјалист	..	0.4	1.2
Други причини	3.5	4.6	3.5

Извори : 1 ДЗС АПУЖ 2010; 2. УНДП ИР2011

Индикатор Н6. Смртност на доенчиња и на деца до 5 години

Т-38.1: Смртност на доенчиња и на деца до 5 години

Година	Смртност на доенчиња		Деца до 5 години	
	Вкупно	Роми	Вкупно	Роми
2000	11.8	18.5	13.6	...
2001	11.9	19.3	13.6	...
2002	10.2	11.5	11.8	...
2003	11.3	13.9	12.9	...
2004	13.2	19.4	14.8	...
2005	12.8	19.3	14.4	...
2006	11.5	27.3	12.9	...
2007	10.3	13.1	11.6	...
2008	9.7	12.8	10.9	...
2009	11.7	13.2	13.3	...
2010	7.6	7.8	8.3	...
2011	7.6	10.2	8.6	...
2012	9.8	11.6	11.1	...

Извор :ДЗС , статистика на умрени

Т-38.2. Стапка на смртност на доенчиња и деца до 5 години во 2005 година и во 2011 година, според службената статистика и истражувањата МИКС

Година и извор на податокот	Стапка на смртност на доенчиња		Стапка на смртност на деца под 5 години	
	Вкупно	Роми	Вкупно	Роми
2005 (SSO)	12.8		14.4	
2005 (MICS3)	16.0	..	17.0	..
2011 (SSO)	7.6	10.2	8.6	
2011 (MICS4)	..	13.0	..	14.0

Извор :ДЗС , статистика на умрени ; 2.УНИЦЕФ- истражувања МИКС3 и МИКС4

Индикатор Н7. Мала тежина при раѓање

Т-39: Мала тежина при раѓање, (%)

	2005	2011
Вкупно	6.4	5.5
Роми	6.9	11.2

Извор :.УНИЦЕФ- истражувања МИКС3 и МИКС4

Индикатор Н8. Вакцинираност на деца

Т-40: Опфат на вакцинирани деца на возраст од 18-29 месеци , според картичките за вакцинација или здравствената евиденција, (%)

	2005*	2011
Вкупно	75.5	91.3
Роми	66.4	83.6

Извор : МИКС3 и МИКС4, *) податоците не се во потполност компатибилни, бидејќи листите на вакцини се различни за 2005 и 2011 година

3.4 Индикатори за домување и животни услови

Како извори на податоци се користат регионалните анкети спроведени од УНДП во 2004 и 2011, податоците од анкетата АПУЖ 2010 и податоци на Министерството за транспорт и врски во однос на годишните активности при спроведување на НАП за домување. Податоците од Пописите најчесто не се објавени и обработени според потребите на ДВР.

За М&Е на ДВР од областа на домувањето се предлага следнава листа на индикатори:

Т-41: Листа на индикатори за домување и животни услови

	Ознака	Назив	Извор
1	HO1	Промени во непосредната околина	ИР2011
2	HO2	Редовност во собирање на сметот	ИР2011,
3	HO3	Просечен број на соби по домаќинство	ИР2011, АПУЖ2010, попис
4	HO4	Население без достап до систем за водоснабдување	ИР2011, АПУЖ2010, попис
5	HO5	Население без туш или бања во внатрешноста на станот	ИР2011, АПУЖ2010, попис
6	HO6	Население со достап до електрична мрежа	ИР2011, попис
7	HO7	Извори на енергија за греење и готвење	ИР2011, попис
8	HO8	Снабденоста на домаќинствата со трајни добра	ИР2004, ИР2011 АПД2005, АПД2011,
9	HO9	Индекс на материјална депривација	ИР2011, АПУЖ2010,
10	HO10	Џиниев коефициент	ИР2011, АПУЖ2010,
11	HO11	Сооднос меѓу најбогатите 20% и најсиромашните 20%	ИР2011, АПУЖ2010, попис
		Листа на индикатори од НАП за домување	

3.4.1 Дефиниција на индикаторите

Податоците од примерочните истражувања на УНДП за Ромите не се пондерирани, туку обработени директно од примерокот. Заради тоа дефинициите на индикаторите се однесуваат на анкетирани лица/ домаќинства од примерокот, а не и за вкупната популација.

Податоците од примерочните истражувања АПД и АПУЖ, што ги спроведува ДЗС се пондерирани и се оцени за вкупното население. Во овој случај дефинициите на индикаторите се однесуваат на сите лица од вкупното население.

Промени во непосредната околина – учество на лица од домаќинствата во вкупниот број на лица од анкетираниите домаќинства кои сметаат дека има промени во нивната околина за последните 5 години.

Редовност во чистење на сметот – учество на лица од домаќинствата во вкупниот број на лица од анкетираниите домаќинства според зачестеноста на собирање на сметот. .

Просечен број на соби по домаќинство - бројот на сите соби во анкетираниите домаќинства поделен со бројот на анкетираниите домаќинства. Во бројот на соби не се вбројуваат просториите: кујна, коридор, бања и соба што се издава или пак ја користи друго домаќинство.

Просечен број на соби по член на домаќинство- бројот на сите соби во анкетираниите домаќинства поделен со бројот на сите членови во анкетираниите домаќинства.

Население без достап до систем за водоснабдување - Учество на лица од домаќинствата без достап до систем за водоснабдување во вкупниот број на лица од анкетираниите домаќинства

Население без туш или бања во внатрешноста на станот - Учество на лица од домаќинствата без достап до туш или бања во внатрешноста на станот во вкупниот број на лица од анкетираниите домаќинства

Население со достап до електрична мрежа - Учество на лица од домаќинствата без достап до електрична мрежа во вкупниот број на лица од анкетираниите домаќинства

Извори на енергија за греење - Учество на лица од домаќинствата во вкупниот број на лица од анкетираниите домаќинства според користењето на одредени видови на енергија за греење.

Извори на енергија за готвење - Учество на лица од домаќинствата во вкупниот број на лица од анкетираниите домаќинства според користењето на одредени видови на енергија за готвење

Поседување на добра во домаќинството- Учество на лица од домаќинствата во вкупниот број на лица од анкетираниите домаќинства според поседување на одредени добра во домаќинство.

Индекс на материјална депривација (обесправеност) - Учество на лица од домаќинствата во вкупниот број на лица од анкетираниите домаќинства според потешкотии да се обезбедат барем 3 од 9 потреби за домаќинството:

1. Плаќање на барем еден од наведените трошоци:
 - Кредити за купување или реновирање на станот, станарина
 - Сметки за комунални услуги (вода, струја и затоплување)
 - Рати за нестанбен кредит
2. Еднонеделен одмор во текот на годината ;
3. Јадење со месо, риба или соодветно вегетаријанско јадење секој втор ден;
4. Соочување со неочекуван трошок, плаќајќи го со сопствени средства;
5. Поседување или користење на телефон (вклучувајќи и мобилен);
6. Поседување или користење на телевизор во боја;
7. Поседување или користење на машина за перење алишта;
8. Поседување или користење на автомобил (вклучувајќи и службен кој се користи за сопствени потреби);
9. Адекватно затоплување на својот дом.

Сериозна материјална депривација (обесправеност)- Учество на лица од домаќинствата во вкупниот број на лица од анкетираниите домаќинства според потешкотии да се обезбедат барем 4 од 9-те потреби за домаќинството, наведени во листата на потреби при материјалната обесправеност.

Џиниев коефициент- се однесува на нерамномерна распределба на приходите и е најчесто користена мера за нееднаквоста. Коефициентот варира меѓу 0 и 1. Нулата покажува комплетна еднаквост, а 1 индицира комплетна нееднаквост, односно едно лице го има целокупниот приход или потрошувачка, а останатите ништо не поседуваат.

Сооднос меѓу најбогатите 20% и најсиромашните 20% - ја покажува нерамномерната распределба на приходите меѓу 20% од најбогатите анкетирани лица и најсиромашните 20%

3.4.2 Пресметани индикатори

Индикатор Н01. Промени во непосредната околина

Т-42: Промени во непосредната околина во последните 5 години (%)

	ИР2011	
	Роми	Не-Роми
Промени во непосредната околина (%)	13	17

Извор : УНДП, регионално истражување во 2011

Индикатор Н02. Редовност на чистење на сметот

Т-43: Лица од домаќинствата според мислењето за редовност на собирање на сметот (%)

	ИР2011	
	Роми	Не-Роми
Најмалку секоја недела	53	70
Најмалку секои две недели	6	4
Нередовно	23	17
Никогаш	18	10

Извор : УНДП - Регионално истражување во 2011- ИР2011

Индикатор Н03 - Просечен број на соби по домаќинство

Т-44: Просечен број на соби по домаќинство

	АПУЖ2010	ИР2011	
	Сите домаќинства	Роми	Не-Роми
Просечен број на соби во домаќинството	3.3	2.5	3.4
Просечен број на соби по член на домаќинство	1.2	0.66	1.15
Просечна површина на станот	---	53.6	78.6

Извор : 1. ДЗС- АПУЖ 2010 2. УНДП - ИР2011

Индикатор Н04 - Население без достап до систем за водоснабдување

Т-45: Население без достап до систем за водоснабдување, (%)

	ИР2011	
	Роми	Не-Роми
. Население без достап до систем	3	0

за водоснабдување

Извор : УНДП - Регионално истражување во 2011- ИР2011

Индикатор Н05 - Население без туш или бања во внатрешноста на станот

Т-46: Население без туш или бања во внатрешноста на станот, (%)

	ИР2011	
	Роми	Не-Роми

. Население без туш или бања во внатрешноста на станот,

10 2

Извор : УНДП - Регионално истражување во 2011- ИР2011

Индикатор Н06 - Население со достап до електрична мрежа

Т-47: Население со достап до електрична мрежа

	ИР2011	
	Роми	Не-Роми

. Население со достап до електрична мрежа

97 95

Извор : УНДП - Регионално истражување во 2011- ИР2011

Индикатор Н07. Извори на енергија за греење и готвење

Т-48: Извори на енергија за греење и готвење (%)

	Греење		Готвење	
	Роми	Не-Роми	Роми	Не-Роми
Плин во боци	0	0	3	9
Гас преку гасовод	0	0	0	0
Електрична енергија	19	18	70	78
Јаглен	1	0	0	0
Дрва	81	80	27	13
Нафта	0	0		
Централно греење	0	1		
Друго	0	0		

Извор : УНДП - Регионално истражување во 2011- ИР2011

Индикатор Н08- Снабденоста на домаќинствата со трајни добра

Т-49: Структура на снабденоста на домаќинствата со трајни добра , (%)

Видови трајни добра	АПД		ИР2004		ИР2011	
	2005	2010	Роми	Не-Роми	Роми	Не-Роми
Машина за перење	85	89	60	90	34	71
Радиоапарат	44	34	54	73
Телевизор во боја	95	97	95	99
Телевизор (неспецифициран каков)	95	98
Персонален компјутер, поврзан на Интернет	17	47
Персонален компјутер	3	22	32	69
Интернет конекција	1	11	26	62
Мобилен телефон	68	82	80	93

Телефон (неспецифициран каков)	66	87
Велосипед	41	39	30	55
Патнички автомобил	50	53	9	55	10	51
30 и повеќе книги	11	55	12	48
Кревет за секој член од домаќинството	42	89	53	86

Извори : 1. ДЗС Анкета за потрошувачка на домаќинствата АПД од 2005 и 2010 година, 2.УНДП - Регионални истражувања во 2004- ИР2004 и 2011-ИР2011

Индикатор Н09- Индекс на материјална обесправеност

Т-50- Индекс на материјална обесправеност, (%)

	ИР2011		АПУЖ 2010
	Роми	Не-Роми	
. Материјално обесправени лица Сериозно материјално обесправени лица	97	74	35
	92	64	

Извори : 1. ДЗС АПУЖ од 2010, 2.УНДП - Регионално истражување во 2011-ИР2011

Индикатор Н10- Џиниев коефициент

Т-51: Џиниев коефициент

	ИР2011		АПУЖ 2010
	Роми	Не-Роми	
. Џиниев коефициент	0.40	0.38	0.41

Извори : 1. ДЗС АПУЖ од 2010, 2.УНДП - Регионално истражување во 2011-ИР2011

Индикатор Н11- Сооднос меѓу најбогатите 20% и најсиромашните 20%

Т-52. Сооднос меѓу најбогатите 20% и најсиромашните 20%

	ИР2011		АПУЖ 2010
	Роми	Не-Роми	
. Сооднос меѓу најбогатите 20% и најсиромашните 20%	10.2	8.6	10.3

Извори : 1. ДЗС АПУЖ од 2010, 2.УНДП - Регионално истражување во 2011-ИР2011

3.5 Индикатори за вработување (економска активност)

Одговорни институции за податоци од областа на вработувањето се ДЗС и АВРМ. ДЗС е одговорна за статистичките податоци, а АВРМ за административните.

ДЗС ги обезбедува податоците преку анкетата за работна сила (АРС) и пописите на население, домаќинста и станови, а АВРМ преку обработка на податоците од пропишаните административни евиденции.

ДЗС од 1996 година ја спроведува анкетата на работна сила (АРС)²⁷ на репрезентативен примерок од 10.000 домаќинства, според стандардите на Меѓународната организација на трудот (МОТ). Анкетата на работна сила е еден од основните извори на информации за основните категории на работната сила –

²⁷ Анкета на работната сила 2007, ДЗС, методолошки објаснувања стр.8, Статистички преглед 2.4.8.06/593, ДЗС 2008

вработени, невработени и неактивно население, нивната структура и развојни тенденции. APC може да послужи и како извор на податоци за пратење на економската активност на Ромите и за пресметка на соодветните индикатори од областа на вработување за ДВР. Досега не се презентирани податоци за Ромите или други ранливи групи. Истражувањето APC е на база на примерок и мора да се води сметка за примерочните грешки и сигурноста на податоци што се однесуваат на помали групи на лица од вкупниот примерок.

Пописите на население се најголем извор на податоци за економската активност на целото население и Ромите, но досега нема подетални обработки за Ромите со кои би можело да се споредуваат податоци со останато неромско население или пак со вкупното население.

Законските прописи за евиденции од областа на трудот²⁸ предвидуваат водење и на белегот за етничка припадност за вработените и за невработените лица. Според Законот за заштита на лични податоци тие податоци можат да се обработуваат во статистички цели. Со тоа и се овозможува на АВРМ статистички да ги обработува воспоставените евиденции и по етничка припадност. Информатички средените бази овозможуваат да се добијат податоци по возраст, школска подготовка, должина на чекање на работа, вклученост во разни програми за дообука и преквалификација, вработување и сл. На тој начин може долготрајно да се следи административната невработеност и кај Ромите, како и различните активности за преквалификација и погодности за вработување што се спроведуваат преку НАП за вработување.

За потребите на ДВР во пресметката на индикаторите за периодот 2004-2012 се користат спроведените регионални истражувања на УНДП за Ромите во 2004 и 2011, податоците од APC за вкупното население и административни податоци од АВРМ. Податоците се презентирани на едно место, но треба внимателно да се користат, бидејќи истражувањата се спроведени по различни методологии и тешко е директното споредувањето. За следење на областа вработеност се предлагаат следниве индикатори:

-53. Листа на индикатори за вработеност

	Ознака	Назив	Извор
1	EM1	Структура на работоспособното население, вработените и невработените по пол и највисоко стекнато образование	APC, IP2011
2	EM2	Стапка на вработеност	Пописи на население, APC, IP2011
3	EM3	Стапка на невработеност	Пописи на население APC, IP2011
4	EM4	Стапка на активност	APC, IP2011
5	EM5	Стапка на долгорочна невработеност и учество на долгорочната невработеност во вкупната невработеност	APC, IP2011
6	EM6	Стапка на само-вработеност	APC, IP2011
7	EM7	Учество на неформалното вработување во вкупното вработување (инциденца)	APC, IP2011
8	EM8	Стапка на претходно стекнато работно искуство	APC, IP2011
9	EM9	Административна невработеност	ABPM
		Листа на индикатори од НАП	МТСП, НАП-вработување

²⁸Закон за евиденции од областа на трудот, Службен весник 16/2004, член 8 и 18

Секој индикатор се препорачува да се дисагрегира по:

- пол и возрастни групи (15-24, 20-64, 25-64, 15-64, 55-64,65+) и
- по пол и највисоко завршено образование.

3.5.1 Основни концепти и дефиниции на индикаторите

Меѓународната организација за труд (МОТ односно ИЛО) е одговорна за стандардизирање на статистичките податоци од областа на економската активност. Статистичките податоци во Република Македонија се стандардизирани според препораките на МОТ и според ЕВРОСТАТ и со тоа е постигната и меѓународна споредливост.

Стандардите што ги користи ЕВРОСТАТ за потребите на ЕУ се нешто порестриктивни и построги во однос на МОТ.

Работоспособно население го сочинуваат сите лица на возраст од 15 - 79 години. Понекогаш , според потребите, се анализира и населението на возраст 15-64.

Економски активното население го сочинуваат вработените и невработените лица (работна сила).

Вработени се лица на возраст од 15 години и повеќе кои:

- за време на извештајната недела работеле за пари (во готово или во натура) или за добивка, најмалку 1 час;
- за време на извештајната недела привремено (т.е. поради болест, отсуство, студии, прекин на активоста на деловниот субјект итн.) биле отсутни од работното место, но формално биле вработени;
- помагале на семејниот имот или семејното претпријатие без плата.

За меѓународна споредливост за вработеноста се анализира и населението на возраст од 15-64 години.

Вработени за сопствена сметка (само-вработени) - лица кои имаат сопствен деловен субјект, бизнис, самостојно вршат дејност и работат на земјоделски имот со цел да остварат приход, а притоа не вработуваат други лица;

Во **невработените**, во согласност со препораките на ЕВРОСТАТ, се вклучени лицата на возраст од 15 до 74 години кои ги исполнуваат следните три услови:

- за време на извештајната недела не работеле (според горенаведените критериуми);
- активно барале работа, т.е. преземале конкретна активност за наоѓање работа;
- биле подготвени да прифатат работа во следните 2 недели по завршувањето на извештајната недела.

Стапката на активност, е учество на работната сила во работоспособното население на возраст од 15 години и повеќе;

Стапката на вработеност:

- според препораките на МОТ како учество на бројот на вработените во работоспособното население на возраст од 15 години и повеќе;
- според препораките на Европското статистичко биро (ЕВРОСТАТ), како учество на бројот на вработените во работоспособното население на возраст од 15 до 64 години;

Стапката на невработеност како учество на бројот на невработените во вкупната работна сила.

Стапка на долгорочна невработеност е учество на невработените лица кои бараат работа повеќе од една година во работоспособното население на возраст од 15 години и повеќе.

Учество на долгорочна невработеност во вкупната невработеност (инциденца) е учество на невработените лица кои бараат работа повеќе од една година во невработеното население

Стапката на само-вработеност: е учество на само-вработените лица во работоспособното население.

Административна невработеност е број на лица заведени во административната евиденција на Агенцијата за вработување како невработени.

3.5.2 Пресметани индикатори

Индикатор ЕМ1 –3 Структура на работоспособно население, вработени и невработени по пол и највисоко стекнато образование

Т-54.1: Структура на работоспособно население, вработени и невработени по пол и највисоко стекнато образование, (%)

Највисоко стекнато образование	Работоспособно население			Вработени			Невработени		
	ИР 2011		АПС 2010	ИР 2011		АПС 2010	ИР 2011		АПС 2010
	Роми	Не-Роми	Вкупно	Роми	Не-Роми	Вкупно	Роми	Не-Роми	Вкупно
Без образование и непотполно основно	48.4	17.9	11.0	36.5	6.5	4.4	40.6	12.3	4.5
Основно	38.5	27.6	32.0	42.1	19.9	20.4	44.4	24.6	29.0
Средно	12.4	45.1	44.0	20.8	58.7	53.7	13.9	50.9	53.8
Више, високо+	0.3	9.1	13.0	0.4	14.9	21.5	0.9	12.3	12.7

Извори : 1. ДЗС АПС од 2010, 2.УНДП - Регионално истражување во 2011-ИР2011

Т-54.2 : Структура на женско работоспособно население, вработени и невработени по пол и највисоко стекнато образование, (%)

Највисоко стекнато образование	Работоспособно население - жени			Вработени жени			Невработени жени		
	ИР 2011		АПС 2010	ИР 2011		АПС 2010	ИР 2011		АПС 2010
	Роми	Не-Роми	Вкупно	Роми	Не-Роми	Вкупно	Роми	Не-Роми	Вкупно
Без образование и непотполно основно	56.3	22.5	15.4	45.6	4.7	5.6	44.1	11.9	4.6
Основно	34.6	29.6	34.8	36.0	16.5	17.6	41.5	30.5	23.8
Средно	8.5	37.9	37.8	18.3	59.1	50.9	13.1	40.7	53.7
Више, високо+	0.2	9.6	12.2	0.1	19.7	25.9	0.9	16.9	17.9

Извори : 1. ДЗС АПС од 2010, 2.УНДП - Регионално истражување во 2011-ИР2011

T-54.3 Структура на машко работоспособно население, вработени и невработени по пол и највисоко стекнато образование, (%)

Највисоко стекнато образование	Работоспособно население - мажи			Вработени мажи			Невработени мажи		
	ИР 2011		АРС 2010	ИР 2011		АРС 2010	ИР 2011		АРС 2010
	Роми	Не-Роми	Вкупно	Роми	Не-Роми	Вкупно	Роми	Не-Роми	Вкупно
Без образование и непотполно основно	40.6	12.8	3.9	33.9	7.4	3.6	38.1	12.7	4.4
Основно	42.2	25.4	25.4	43.9	21.9	22.1	44.6	18.2	32.3
Средно	16.2	53.0	54.9	21.5	58.5	55.4	14.5	61.8	53.8
Више, високо+	0.5	8.5	15.7	0.5	12.2	18.8	0.9	7.3	9.4

Индикатори ЕМ4, ЕМ2 и ЕМ3 – стапки на активност, вработеност и невработеност

T-55: Стапки на активност, вработеност и невработеност по пол и возраст

	Возраст	Стапка на активност			Стапка на вработеност			Стапка на невработеност		
		ИР2011		АРС2010	ИР2011		АРС2010	ИР2011		АРС2010
		Роми	Не-Роми	Вкупно	Роми	Не-Роми	Вкупно	Роми	Не-Роми	Вкупно
Вкупно	15-24	35.9	25.3	33.3	12.0	11.3	15.4	66.5	55.4	53.7
	20-64	49.1	53.9	70.3	25.7	41.6	48.1	47.5	22.9	31.6
	15-64	45.2	49.1	64.2	22.9	37.1	43.5	49.3	24.4	32.2
	15+	42.9	42.3	56.9	21.7	32.0	38.7	49.3	24.3	32.0
Жени	15-24	24.2	21.5	24.0	4.5	8.3	11.2	81.3	55.4	53.3
	20-64	30.9	41.3	55.4	11.5	29.2	37.5	62.7	22.9	31.3
	15-64	29.3	37.7	50.4	10.4	25.7	34.0	64.6	24.4	32.5
	15+	27.7	32.0	44.0	9.8	21.9	29.8	64.7	24.3	32.2
Мажи	15-24	46.3	30.0	42.2	18.7	15.0	19.5	59.6	50.0	53.9
	20-64	66.6	67.3	85.0	39.5	54.7	58.4	40.7	18.8	32.2
	15-64	60.4	61.4	77.7	34.9	49.5	52.8	42.2	19.5	32.1
	15+	57.5	53.6	69.8	33.3	43.2	47.5	42.1	19.4	31.9

Извор : 1. УНДП - истражување за Ромите ИР 2011 2. ДЗС за АРС 2010 за вкупно население

Индикатор ЕМ5. Стапка на долгорочна невработеност и учество на долгорочната невработеност во вкупната невработеност

T-56: Стапка на долгорочна невработеност и учество на долгорочната невработеност во вкупната невработеност

Долгорочна невработеност	АРС 2010			ИР 2011			
	Вкупно	Мажи	Жени	Роми		Не-Роми	
				Мажи	Жени	Мажи	Жени
Лица на возраст 15+, стапка (%)	27	27	27				
Лица на возраст 15+, учество (%)	83	84	83				

Извор : ДЗС за АРС 2010 и истражување за Ромите ИР 2011 на УНДП

Индикатор ЕМ6 – Стапка на само-вработеност

Т-57: Стапка на самовработеност, (%)

Стапка на самовработеност (%)	АРС 2010			ИР 2011			
				Роми		Не-Роми	
	Вкупно	Мажи	Жени	Мажи	Жени	Мажи	Жени

Лица на возраст 15+	9	12	3	3	1	5	6
Лица на возраст 15-24	2	2	0	2	0	0	4

Извори : ДЗС за АРС 2010 и истражување за Ромите ИР 2011 на УНДП

Индикатор ЕМ7. Стапка и инциденца на неформално вработување

Т-58: Стапка и инциденца на неформалното вработување, (%)

Неформално вработување (%)	АРС 2011			ИР 2011			
				Роми		Не-Роми	
	Вкупно	Мажи	Жени	Мажи	Жени	Мажи	Жени

Лица на возраст 15+	25	27	23	62	68	29	19
Лица на возраст 15-24	47	50	42	73	85	54	30

Извори : ДЗС за АРС 2011- табела 60 и истражување за Ромите ИР 2011 на УНДП

Индикатор ЕМ8 – Административна невработеност на Роми по пол и стручна квалификација и образование

Т-59.1: Административна невработеност на Роми по пол и стручна квалификација и образование

	31.12.2010		31.12.2011		31.12.2012	
	Вкупно	Жени	Вкупно	Жени	Вкупно	Жени
Вкупно	15377	6508	14464	6187	9041	3710
НКВ	13640	6020	12821	5698	7835	3335
ПКВ и НСО	320	58	291	56	229	42
КВ	745	152	705	154	471	96
ВКВ	1	-	1	-	-	-
СО	619	258	599	262	471	220
Вишо	4	1	5	1	5	2
Високо	46	19	40	16	28	15
Магистри	2	-	2	-	2	-
Доктори на науки	-	-	-	-	-	-

Извор : АВРМ, превземено од Извештаите за напредокот на ДВР за 2010-2012 година

Т-59.2. Структура на административната невработеност на Ромите по пол и стручна квалификација и образование, %

	2010		2011		2012	
	Вкупно	Жени	Вкупно	Жени	Вкупно	Жени
Вкупно	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

НКВ	88.7	92.5	88.6	92.1	86.7	89.9
ПКВ и НСО	2.1	0.9	2.0	0.9	2.5	1.1
КВ	4.8	2.3	4.9	2.5	5.2	2.6
ВКВ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
СО	4.0	4.0	4.1	4.2	5.2	5.9
Вишо	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1
Високо	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.4
Магистри	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Доктори на науки	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

3.6 Листа на препорачани индикатори на влијание за стратегијата за ДВР

Како минимум индикатори, што се пресметуваат и што можат да го прикажат и апсорбираат влијанието на многубројните активности за подобрување на положбата на Ромите се предлагаат:

1. Население на возраст 25-64 години според највисокиот завршен степен на образование (извори АРС и ИР)
2. Стапка на запишување на деца во основно образование (извор ИР)
3. Стапка на смртност на новороденчињата (извор ДЗС-статистика умрени)
4. Стапка на долгорочна невработеност (извори АРС , ИР, АВРМ)
- 5, Стапка на вработеност (извори АРС , ИР, АВРМ)
6. Просечна површина во м² по жител на Ромските и Не-ромските домаќинства и по легализирани и нелегализирани живеалишта (извор ИР)
7. Стапка на сериозна материјална обесправеност за лицата(извор ИР, АПУЖ)

Предложената листа се однесува за случајот, ако нема набрзо нов попис и се продолжи со истражувањата за Ромите во периодот 2014-2015, 2018-2019.

4 Препораки за унапредување на изворите на податоци за пресметка на индикаторите за периодот од 2014-2020

1. Клучен услов во формирање на конзистентен систем на индикатори е обезбедувањето на податоци според споредливи методологии. Тоа ќе овозможи потполно или бар во голема мера споредливост на податоци за Ромите со вкупното население или со останатото неромско население.
2. Најдобро решение е спроведување на нов попис на населението, домаќинствата и станови. Пописот дава најсеопфатна слика на демографските и социо-економските карактеристики на населението, а во тие рамки и на Ромите. Новиот попис е предуслов и за квалитетни податоци на анкетните истражувања што ги води ДЗС, затоа што податоците од пописот се користат за определување на нови рамки за избор на примероци и за пресметки на пондери.
3. За презентацијата на податоците за Ромите и други ранливи групи треба МТСП, заедно со ДЗС да побараат толкување од Агенцијата за заштита на податоци, па во однос на тоа да се преорганизира и целиот систем на обезбедување на податоци за ДВР. Сегашното ниво на презентирани статистички податоци, најчесто Роми- вкупно или Роми по пол, во службениот статистички систем е недоволен за квалитетно мониторирање и евалуирање на ДВР и согледување на вистинската ефикасност на многу мерки и потрошени средства. Со сличен проблем се соочува и следењето на Стратегијата за намалување на сиромаштија за следење на помали целни групи од вкупното население.
4. Да се продолжи динамиката на спроведување на истражувањата за Ромите , подржани од страна на УНДП и да се усогласи со иницијативите на агенцијата ФРА за земјите на ЕУ. Препорачливо е новото истражување да е во октомври 2014 или мај 2015, при што подобар датум од аспект на споредливост со новите податоци за МДЦ е октомври 2014. Следните кругови се препорачува да се на крајот од 2018 година (септември-октомври) или почеток на 2019 година (април-мај). Истражувањето уште повеќе да се усогласи со националното истражување АПУЖ во делот на Лаекен индикатори и останатите индикатори за сицијална инклузија .
5. Да се продолжи со модулот за Ромите во истражувањата МИЦС на УНИЦЕФ за следниот период.
6. Да се подржи спроведувањето на истражувањето за Стилот на животот, како голем извор на податоци за здравствената статистика и да се вклучи дополнителен примерок за Ромите.
7. Да се убрза примената на законот за евиденции од областа на здравството со водењето на белегот за етничка припадност.
8. Да се направат дополнителни обработки од Пописот 2002, доколку позитивно се одговори на препораката 3. Може да се направи и дополнителна обработка на податоците од АРС, за 2005, 2010, 2015 со тоа што би се користела

методата на подвижни средини. Бројот на Ромите во примерокот ќе се зголеми со користење на податоци од 3 години, а резултатот би бил аритметичка средина од 3 години. Пр податоците од 2010 што би се обработиле за Ромите да се аритметичка средина од 3 годишта: 2009, 2010 и 2011. Слично може да се постапи и со анкетата АПУЖ.

9. Да се поддржи Управата за развој и унапредување на образованието на пропадниците на заедниците во формирање на информациона систем на податоци за образование на заедниците. Восоработка со ДЗС да се додефинира методологијата за собирање на податоци.
10. Периодичните евалуации на ДВР тесно да се поврзат и со системот на податоци и индикатори
11. Да се формира електронски информациона систем за ДВР, чиј дел ќе се и индикаторите. Информациониот систем треба да има и јавен дел во кој транспарентно ќе се презентираат, податоците, активностите, проблемите и достигнувањата во ДВР Системот со податоци треба да го одржува МТСП-одделението за ДВР.
12. Годишно да се ажурира системот на индикатори, да се вклучуваат нови како што се подобруваат и формираат нови извори на податоци